

Intomart GfK

Bekendheid van de plannen voor het hoger onderwijs (nulmeting)

Een online onderzoek onder leerlingen en
ouders in opdracht van het Ministerie van
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Uitgevoerd door: Intomart GfK bv

Uw contact: Kim Versluijs en Peter van de Vijver

Projectnummer: 31925

Datum: 27-3-2013

Intomart GfK

© **Auteursrecht voorbehouden**

Niets uit dit document mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de hiervoor genoemde instanties.

INHOUD

	Pagina
Management samenvatting	5
Hoofdstuk 1. Inleiding	8
1.1 Doel van het onderzoek	8
1.2 Onderzoeksopzet	8
1.3 Leeswijzer	8
Hoofdstuk 2. Kennis van de huidige regels voor de studiefinanciering	10
Hoofdstuk 3. Studiekeuze	13
3.1 Wel of geen vervolgstudie	13
3.2 Studiekeuze	14
3.3 Samenvatting studiekeuze	16
Hoofdstuk 4. Bekendheid van de plannen voor het hoger onderwijs	17
4.1 Bekendheid van de veranderingen in de studiefinanciering	17
4.2 Bekendheid plannen verbetering studiekeuze	19
4.3 Samenvatting bekendheid van de plannen voor het hoger onderwijs	20
Hoofdstuk 5. Informatiebehoefte t.a.v. de plannen voor de studiefinanciering	21
5.1 Informatiebehoefte	21
5.2 Zoeken naar informatie	25
5.3 Samenvatting informatiebehoefte	25
Hoofdstuk 6. Verwachtingen t.a.v. de financiering van de studie	26
6.1 Invloed van de kabinetsplannen op de studieplannen	26
6.2 De financiering van de studie	27
6.3 Bereidheid om te lenen voor de studie	29
6.4 Bereidheid van ouders om bij te dragen aan de studiekosten	30
6.5 Samenvatting verwachtingen t.a.v. de financiering van de studie	31

BIJLAGEN:

1. Nadere uitsplitsingen
2. Onderzoeksverantwoording
3. Vragenlijst

Management samenvatting

Het kabinet wil de komende tijd een aantal wijzigingen doorvoeren op het gebied van studiefinanciering en studiekeuze. Zo krijgen toekomstige studenten naar verwachting te maken met een leenstelsel, wordt het OV-reisrecht ingeperkt en zijn er plannen die ertoe moeten leiden dat studenten een betere studiekeuze maken. Om de communicatie-inspanningen rond de veranderingen optimaal te kunnen inrichten, wil het Ministerie van OCW weten wat aankomende studenten en ouders van aankomende studenten...

- op dit moment weten van de huidige opzet van studiefinanciering;
- hoe zij nu met studiekeuze bezig zijn;
- wat zij weten van de voorgenomen maatregelen op het gebied van studiefinanciering en studiekeuze;
- hoe en door wie zij over de voorgenomen maatregelen geïnformeerd willen worden;
- en hoe hun kennis over de plannen zich de komende tijd ontwikkelt.

Om deze vragen te beantwoorden voert Intomart GfK in opdracht van het Ministerie van OCW een onderzoek uit naar de bekendheid van een aantal plannen voor het hoger onderwijs. Dit onderzoek bestaat uit meerdere metingen, waarmee bekeken wordt hoe de bekendheid van de plannen zich ontwikkelt, naar mate de communicatie-inspanningen over de verder uitgewerkte plannen ingezet worden.

Dit rapport handelt over de nulmeting die in februari 2013 heeft plaatsgevonden. Aan het onderzoek deden leerlingen van het MBO (niveau 4 klas 3), de HAVO (klas 3 of 4) en het VWO (klas 4 of 5) mee en ouders met kinderen die op deze onderwijsniveaus naar school gaan. We spreken van een nulmeting omdat het hier gaat over kennis van maatregelen nog voor er gerichte communicatie inspanningen van de overheid hebben plaatsgevonden. Het huidige kennisniveau is daarmee straks de basis waarop bekeken kan worden welke effecten er behaald zijn door middel van communicatie en waar mogelijk bij moet worden gestuurd om er zeker van te zijn dat de doelgroepen tijdig en volledig op de hoogte zijn van de wijzigingen.

Kennis van de huidige regels voor de studiefinanciering

Uit deze eerste meting blijkt dat leerlingen en ouders wel al globale kennis hebben over de manier waarop de studiefinanciering momenteel is geregeld, zij kennen de verschillende onderdelen zoals de OV-kaart, de basisbeurs, de prestatiebeurs en de aanvullende beurs. Maar ze hebben geen specifieke kennis, zij weten nauwelijks hoe hoog het collegegeld is, hoe hoog de basisbeurs of de aanvullende beurs is, binnen hoeveel jaar de student moet afstuderen opdat de basisbeurs wordt omgezet in een gift of hoeveel de overheid buiten de studiefinanciering bijdraagt aan de studiekosten. Daarbij dient wel aangetekend te worden dat deze groepen op dit moment in veel gevallen ook nog geen aanspraak maken op de onderdelen van studiefinanciering.

Studiekeuze

De meeste havo- en vwo-leerlingen (HAVO: 97%, VWO: 100%) weten al wel dat ze willen gaan studeren, maar zijn nog niet zeker van wat ze willen studeren. Voor het grootste deel van de

leerlingen geldt dat ze wel een idee hebben welke richting ze op willen, maar nog niet precies weten welke studie ze willen gaan doen (HAVO: 53%, VWO: 58%). Op het MBO weet 72% dat ze willen gaan studeren en zijn er redelijk wat leerlingen (26%) die zeker zijn van wat ze willen studeren. Dat is niet zo verwonderlijk, want zij hebben voor hun MBO-opleiding ook al een richting gekozen.

Ouders verwachten een actieve rol te spelen in het studiekeuzep proces van hun kinderen, met name met het helpen van het maken van een goed doordachte studiekeuze. Dit verwachten zij onder andere te doen door er samen over te praten, te stimuleren om uit te zoeken waar de interesses liggen en samen open dagen te bezoeken.

Bekendheid van de plannen voor het hoger onderwijs

Veel leerlingen en ouders (gemiddeld 87%) hebben wel iets vernomen van wijzigingen in de studiefinanciering. Het blijven voortbestaan van de aanvullende beurs, investeren van het vrijgekomen geld in de kwaliteit van het onderwijs en de invoering van een alternatief vervoersarrangement, zijn minder bekend dan de plannen die te maken hebben met de hogere kosten voor de studie. Aangezien er nog niet actief is gecommuniceerd over de sociale voorwaarden van het leenstelsel, valt de bekendheid van de regelingen rond het terugbetalen mee, deze zijn vrij bekend. Grofweg de helft van de leerlingen en ouders is op de hoogte wat de plannen zijn voor het terugbetalen van de studieschuld. De plannen die te maken hebben met het verbeteren van de studiekeuze zijn zeer onbekend.

Opvallend is dat de HAVO-leerlingen en ouders van HAVO-leerlingen een kennisachterstand hebben vergeleken bij de MBO- en VWO-leerlingen en ouders van deze onderwijsniveaus. Zowel de huidige regels als de plannen voor het hoger onderwijs zijn onder deze groep minder bekend.

Informatiebehoefte t.a.v. de veranderingen in de studiefinanciering

Veel leerlingen en ouders (gemiddeld 42%) geven aan onvoldoende te weten wat de mogelijke consequentie van de plannen voor de studiefinanciering voor hun situatie zal zijn. Weinig leerlingen en ouders (circa 16%) zijn zelf al op zoek gegaan naar informatie.

De leerlingen en ouders geven aan met name behoefte te hebben aan informatie over de financiële gevolgen van de diverse maatregelen voor zichzelf of hun kind. Zij vinden dat de overheid deze informatie moet verschaffen, het liefst via de school waar het kind nu op zit. De leerlingen en ouders ontvangen de informatie graag tijdens een bijeenkomst op school, of via een brief of e-mail.

Er is grote behoefte aan een website die alle informatie over studiekeuze en de veranderingen in de studiefinanciering bevat. Veel leerlingen en ouders (gemiddeld 82%) geven aan het handig te vinden als de overheid alle informatie op één website zet.

Verwachtingen ten aanzien van de financiering van de studie

De helft van de ondervraagde leerlingen is zeker of waarschijnlijk bereid een lening af te sluiten voor een studie of opleiding. Voor MBO-leerlingen is het iets minder waarschijnlijk dat ze voor een studie of opleiding een lening zullen afsluiten: een derde geeft aan dit zeker of waarschijnlijk niet te gaan doen, terwijl dit bij de HAVO en VWO leerlingen op circa 10% ligt. Iets meer dan een derde (38%) van de ouders geeft aan zeker of waarschijnlijk een lening te zullen afsluiten voor de studie van hun kind.

Veel ouders zijn bereid bij te dragen aan de studiekosten. Ouders van MBO-leerlingen zijn in iets mindere mate bereid bij te dragen dan ouders van leerlingen van de HAVO en het VWO (HAVO: 84%, VWO: 85%), maar nog steeds is een meerderheid van de MBO-ouders (61%) daar wel toe bereid.

Leerlingen verwachten hun studie te financieren met een bijbaan en kosten te besparen door thuis te wonen. Ouders verwachten dat de studenten gaan lenen en zo snel mogelijk afstuderen en ook dat kosten bespaard worden met thuis wonen. Wat de respondenten ook aangeven, is dat vanwege het vervangen van de OV-kaart door een nog onbekend vervoersarrangement, thuis wonen waarschijnlijk vooral loont wanneer men dicht bij huis studeert.

Er klinkt in de antwoorden ook onzekerheid door. Van de mbo-leerlingen geeft 21% aan dat ze verwachten niet te gaan studeren, omdat ze geen schulden willen maken. Leerlingen en ouders weten nog niet precies hoe de nieuwe regels eruit komen te zien en wat studeren precies gaat kosten. Sommige leerlingen en ouders geven vanwege de uit de onduidelijkheid voortkomende onzekerheid aan dat er misschien niet meer gestudeerd kan worden, omdat er geen geld voor is. Uit de toekomstige metingen zal blijken of deze onzekerheden afnemen als ouders en leerlingen beter zijn geïnformeerd over de voorwaarden van het leenstelsel en aanverwante regelingen.

Afsluitend

Deze meting is een nulmeting die is uitgevoerd op het moment dat er vanuit de overheid nog niet met ouders en leerlingen is gecommuniceerd over de plannen. De resultaten worden gebruikt voor het inrichten van de communicatie vanuit OCW en DUO. Uit dit onderzoek wordt duidelijk dat:

- de overheid en scholen samen verantwoordelijk worden gehouden voor het verstekken van informatie over veranderingen;
- dat de voorwaarden van een leenstelsel duidelijk gecommuniceerd moeten worden;
- dat de financiële gevolgen van lenen en terugbetalen compleet in kaart moeten worden gebracht voor de aanstaande student;
- ouders en leerlingen het een goed idee vinden als de informatie over studiefinanciering en studiekeuze bij elkaar worden gebracht op één plek op internet.

1. Inleiding

In februari 2013 heeft het veldwerk plaatsgevonden voor de eerste meting van een onderzoek naar de bekendheid van enkele voorgenomen maatregelen voor het hoger onderwijs.

1.1 Doel van het onderzoek

Om de communicatie-inspanningen rond de veranderingen optimaal te kunnen inrichten, wil het Ministerie van OCW weten wat aankomende studenten en ouders van aankomende studenten...

- op dit moment weten van de huidige opzet van studiefinanciering;
- hoe zij nu met studiekeuze bezig zijn;
- wat zij weten van de voorgenomen maatregelen op het gebied van studiefinanciering en studiekeuze;
- hoe en door wie zij over de voorgenomen maatregelen geïnformeerd willen worden;
- en hoe hun kennis over de plannen zich de komende tijd ontwikkelt.

Dit laatste doel zal gerealiseerd worden met een nog onbekend aantal herhaalmetingen, waarmee bekeken wordt hoe de bekendheid van de plannen zich ontwikkelt naar mate de invoering van de plannen nadert en de plannen zich verder uitkristalliseren.

1.2 Onderzoeksopzet

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn twee doelgroepen bij het onderzoek betrokken:

- Aankomende studenten;
- Ouders van aankomende studenten.

De groep aankomende studenten bestaat uit leerlingen MBO niveau 4 klas 3, leerlingen HAVO klassen 3 en 4 en leerlingen VWO klassen 4 en 5.

De vragenlijst werd online ingevuld. Het veldwerk duurde een ruime week en vond plaats van 15 tot en met 26 februari 2013. In totaal deden er 1.809 respondenten (1.018 leerlingen en 791 ouders) mee aan het onderzoek. In de bijlage is een uitgebreide onderzoeksverantwoording opgenomen.

1.3 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken behandelen wij de volgende onderwerpen.

- In hoofdstuk 2 beschrijven wij de kennis over de huidige studiefinanciering.
- In hoofdstuk 3 gaan wij in op de studiekeuze.
- In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de huidige stand van zaken wat betreft de bekendheid van de veranderingen in de studiefinanciering en de andere plannen voor het hoger onderwijs.

- Hoofdstuk 5 behandelt de informatiebehoefte en de gebruikte en gewenste informatiebronnen.
- Hoofdstuk 6 handelt over de verwachtingen t.a.v. de financiering van de studie.

In de bijlage zijn een uitgebreide onderzoeksverantwoording en de vragenlijst opgenomen.

Bij vragen waarbij meerdere antwoorden gegeven konden worden, kunnen de percentages van de antwoorden opgeteld boven de 100% komen.

2. Kennis van de huidige regels voor de studiefinanciering

Om te achterhalen wat aankomende studenten en ouders van aankomende studenten weten over de manier waarop de studiefinanciering nu is geregeld, zijn enkele kennisvragen gesteld. Zo is van een aantal regelingen gevraagd of men ermee bekend is.

In figuur 2.1 is te zien dat met name de OV-kaart en de basisbeurs zeer bekende onderdelen van de studiefinanciering zijn. In iets mindere mate geldt dat ook voor de prestatiebeurs en de aanvullende beurs. HAVO-leerlingen en ouders van HAVO-leerlingen zijn iets minder bekend met de manier waarop de studiefinanciering nu geregeld is.

Figuur 2.1 Bekendheid regelingen¹

Huidige regels voor de studiefinanciering	Leerlingen			Ouders		
	MBO niveau 4	HAVO	VWO	MBO niveau 4	HAVO	VWO
basisbeurs	94%	72%	84%	95%	96%	96%
basisbeurs is een prestatiebeurs	84%	40%	47%	87%	65%	73%
aanvullende beurs	89%	52%	67%	89%	79%	87%
studentenreisproduct	96%	90%	96%	97%	99%	97%

De leerlingen van MBO niveau 4 zijn goed op de hoogte van de regels voor de studiefinanciering. Vaak zijn deze leerlingen al 18 jaar of ouder en maken ze momenteel gebruik van een aantal van de regelingen, dat verklaart waarom zij goed geïnformeerd zijn.

Daarnaast is er een aantal kennisvragen gesteld over specifieke bedragen of aantallen. Zo werd bijvoorbeeld gevraagd: Welk bedrag, denk je/ denkt u, ontvangt een student hoger onderwijs die op kamers woont ongeveer per maand aan basisbeurs? De respondenten konden een bedrag invullen, of aangeven het antwoord niet te weten.

De percentages respondenten die de vragen met 'ik heb geen idee' hebben beantwoord, zijn in figuur 2.2 weergegeven. Hieruit blijkt dat de hoogte van de bijdrage van de overheid per student per studiejaar het minst bekend is, gevolgd door het jaarinkomen waarmee men recht heeft op een (maximale) aanvullende beurs, de hoogte van het collegegeld van de tweede studie en de hoogte van de aanvullende beurs.

¹ Wist je/u van het bestaan van ...? Ja/nee. Weergegeven in de figuur: % ja.

Figuur 2.2 'Ik heb geen idee' (gesorteerd van onbekend naar bekend)

Huidige regels voor de studiefinanciering	Leerlingen			Ouders		
	MBO niveau 4	HAVO	VWO	MBO niveau 4	HAVO	VWO
bijdrage van de overheid per student per studiejaar	76%	81%	73%	86%	82%	75%
jaarinkomen voor recht op maximale aanvullende beurs	76%	81%	78%	74%	77%	69%
hoogte collegegeld tweede studie	67%	76%	68%	78%	68%	58%
jaarinkomen voor recht op aanvullende beurs	70%	76%	70%	62%	72%	58%
maximale aanvullende beurs thuiswonende student	45%	70%	65%	69%	72%	70%
maximale aanvullende beurs uitwonende student	51%	69%	65%	68%	71%	66%
hoogte collegegeld eerste studie	39%	55%	47%	40%	36%	27%
basisbeurs uitwonende student	28%	51%	36%	44%	46%	35%
basisbeurs thuiswonende student	19%	51%	36%	27%	40%	32%
termijn voor omzetten basisbeurs in gift	28%	49%	37%	33%	28%	23%

Onder de HAVO-leerlingen ligt het aandeel dat aangeeft geen idee te hebben over de hoogte van de bedragen en aantallen over het algemeen iets hoger dan bij de MBO en VWO-leerlingen. Ouders van VWO-leerlingen lijken beter op de hoogte te zijn van de bedragen en aantallen. Zij geven minder vaak aan geen idee te hebben.

 Figuur 2.3 Een goede schatting² (gesorteerd van goede naar slechte schatting)

Huidige regels voor de studiefinanciering	Leerlingen			Ouders		
	MBO niveau 4	HAVO	VWO	MBO niveau 4	HAVO	VWO
basisbeurs thuiswonende student	35%	17%	26%	36%	31%	32%
hoogte collegegeld eerste studie	18%	12%	12%	28%	31%	37%
termijn voor omzetten basisbeurs in gift	32%	5%	5%	17%	6%	8%
hoogte collegegeld tweede studie	14%	8%	6%	12%	14%	14%
basisbeurs uitwonende student	7%	3%	4%	7%	8%	14%
maximale aanvullende beurs thuiswonende student	3%	2%	3%	5%	3%	3%
maximale aanvullende beurs uitwonende student	3%	2%	1%	3%	4%	4%
jaarinkomen voor recht op maximale aanvullende beurs	2%	1%	2%	3%	3%	4%
jaarinkomen voor recht op aanvullende beurs	1%	0%	0%	2%	1%	4%
bijdrage van de overheid per student per studiejaar	0%	1%	1%	0%	0%	1%

Van de respondenten die wel een aantal of bedrag hebben genoemd, is gekeken of de schatting ongeveer klopte. De hoogte van de basisbeurs in het hoger onderwijs van thuiswonende studenten wordt het best ingeschat, gevolgd door de hoogte van het collegegeld. De bijdrage van de overheid per student per studiejaar is het minst bekend, ook het jaarinkomen voor recht op de (maximale) aanvullende beurs en de hoogte van de aanvullende beurs zijn zeer onbekend.

Bij een deel van de kennisvragen zitten evenveel respondenten te hoog met hun schatting als er respondenten te laag schatten. Maar bij een aantal kennisvragen wijst de schatting duidelijk één kant op.

² De volgende antwoorden zijn tot een goede schatting gerekend: Basisbeurs uitwonende student: 251 – 290 euro, basisbeurs thuiswonende student: 85 – 110 euro, termijn voor omzetten basisbeurs in gift: 10 jaar, maximale aanvullende beurs voor thuiswonende student: 211 – 250 euro, maximale aanvullende beurs voor uitwonende student: 231 – 270 euro, maximale bruto jaarinkomen voor maximale aanvullende beurs: 33.001 – 37.000 euro, maximale bruto jaarinkomen voor minimale aanvullende beurs: 43.001 – 47.000 euro, collegegeld eerste studie: 1.501 – 1.900 euro, bijdrage van de overheid aan de studie per studiejaar: 5.001 – 7.000 euro.

Te lage schatting:

- Termijn waarbinnen moet worden afgestudeerd opdat de basisbeurs wordt omgezet in een gift (juiste antwoord: 10 jaar, gemiddelde antwoord: 6 jaar);
- Jaarinkomen van de ouders waarbij een student recht heeft op een aanvullende beurs (juiste antwoord: circa 45.000 euro, gemiddelde antwoord: 31.400 euro);
- Jaarinkomen van de ouders waarbij een student recht heeft op de maximale aanvullende beurs (juiste antwoord: circa 35.000 euro, gemiddelde antwoord: 28.300 euro);
- De maximale aanvullende beurs voor thuiswonende studenten (juiste antwoord: 230 euro, gemiddelde antwoord: 196 euro);

Te hoge schatting:

- Basisbeurs thuiswonende student (juiste antwoord: 98 euro). Vooral veel HAVO- en VWO-leerlingen schatten de basisbeurs voor thuiswonende studenten te hoog in (te hoge schatting: HAVO: 23%, VWO: 31%, te lage schatting: HAVO: 9%, VWO, 10%).

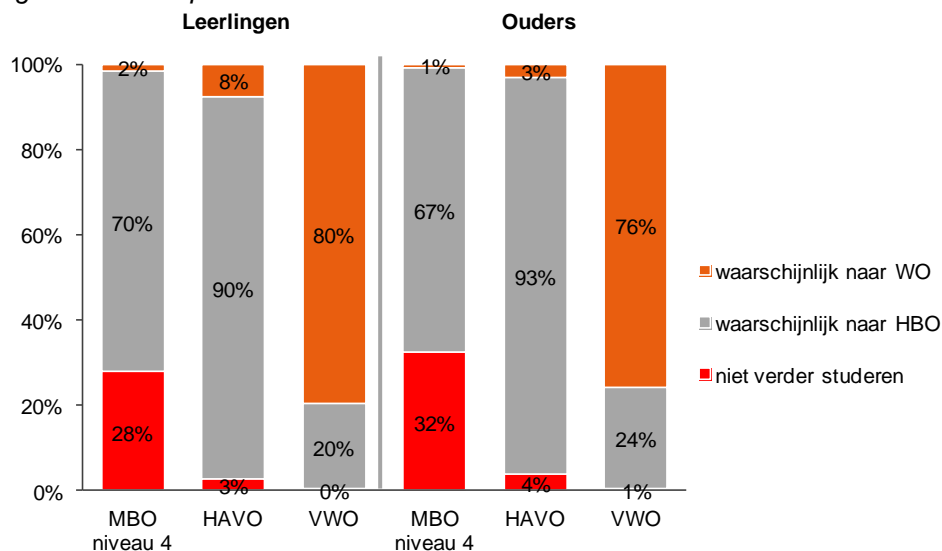
3. Studiekeuze

In het onderzoek is gevraagd of de leerlingen van plan zijn een vervolgstudie te gaan volgen, hoe ver zij al zijn met hun studiekeuze en wat de rol van de ouders hierbij is.

3.1 Wel of geen vervolgstudie

Allereerst is gevraagd of men van plan is verder te gaan studeren. Leerlingen van de HAVO en het VWO verwachten in grote mate dat zij verder gaan studeren. Slechts 1% van deze leerlingen verwacht na het voortgezet onderwijs te gaan werken. Een kwart van de MBO-leerlingen ziet hun huidige studie als een eindstation en geeft aan daarna te gaan werken.

Figuur 3.1 Van plan om verder te studeren?

De antwoorden van MBO-leerlingen en ouders op de vraag waarom niet verder gestudeerd gaat worden komen met elkaar overeen. De meest genoemde redenen om niet door te stromen naar het HBO zijn dat een HBO opleiding te hoog gegrepen is of voor het beoogde werk geen meerwaarde heeft ten opzichte van de huidige opleiding. Verder wordt vaak genoemd dat de leerling “wel klaar is” met studeren, graag wil werken, geld wil verdienen, al werk heeft, of verder wil leren op de werkvloer. Een enkeling noemt als reden het gegeven dat er geen equivalent van de studie bestaat op HBO-niveau, dat men gedemotiveerd is geraakt door de huidige opleiding, of nog niet te weten wat hij of zij verder wil gaan doen.

Hieronder illustreren we de antwoorden aan de hand van enkele letterlijke citaten:

- “Omdat ik op het moment geen behoefte heb aan een hogere opleiding. Mijn MMZ4 diploma is voor mij genoeg. Ik heb al een HAVO diploma en heb bewust niet gekozen voor het hbo.”
- “Ik ben meer een doener dan een studiebol.”
- “Hij zegt genoeg geleerd te hebben en wil nu gaan verdienen.”

- “Ik vind werken leuker dan verder studeren. Ben het leren zat.”
- “Ik wil op HBO werk- en denkniveau komen door bedrijfstrainingen en ‘in de praktijk’”

Van de 222 bevraagde MBO-leerlingen brengen 7 het niet verder studeren in verband met hoge kosten voor een vervolgstudie. In vier gevallen is dat de enige reden die wordt gemeld, in drie gevallen wordt daarnaast ook een andere reden gegeven. Hieronder volgen de letterlijke citaten:

- “Nederland moet gaan bezuinigen en dat ga je vooral voelen in je portemonnee. Kan dadelijk niet veroorloven om studie te betalen.”
- “Je studie wordt anders te duur.”
- “Ik leef in een gezin waarin 1 ouder de kost verdient wij kunnen net rondkomen en studies moet ik zelf betalen. ik kan simpel de kosten voor een vervolg opleiding niet betalen.”
- “Door studeren kost veel geld”.
- “Het weg laten van de studiefinanciering en klaar zijn met studeren”.
- “Handig, maar geen studiebol en kosten lopen te hoog op bij lening”.
- “Hij wil graag gaan werken en weet dat de studiefinanciering gaat veranderen, dan werkt hij liever en volgt opleidingen via zijn werk.”

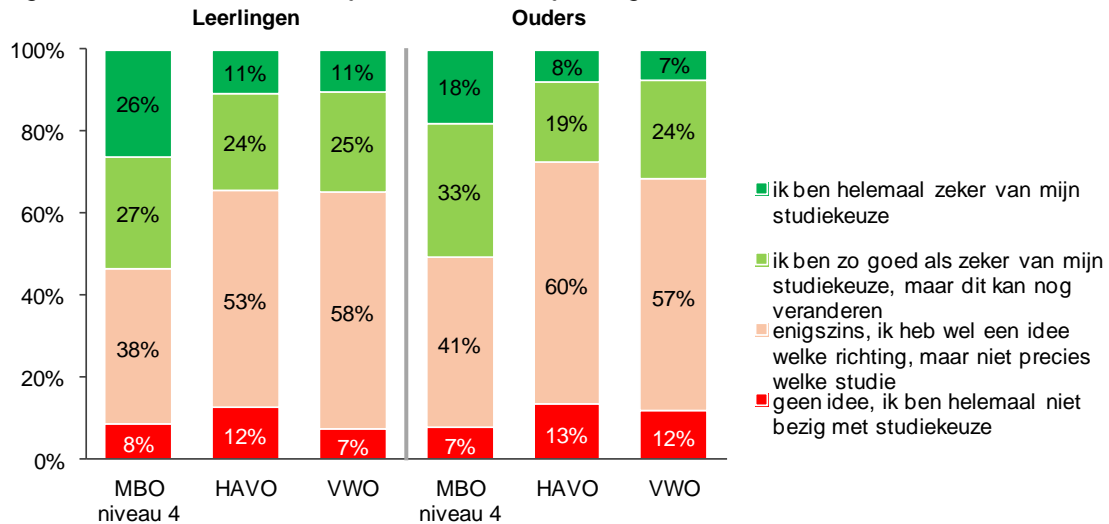
In totaal zijn 393 HAVO-leerlingen en 403 VWO-leerlingen bevestigd voor het onderzoek. We hebben één VWO-leerling (en geen enkele HAVO-leerling) getroffen die aangeeft te gaan werken na het behalen van het middelbare schooldiploma, omdat studeren te duur is.

3.2 Studiekeuze

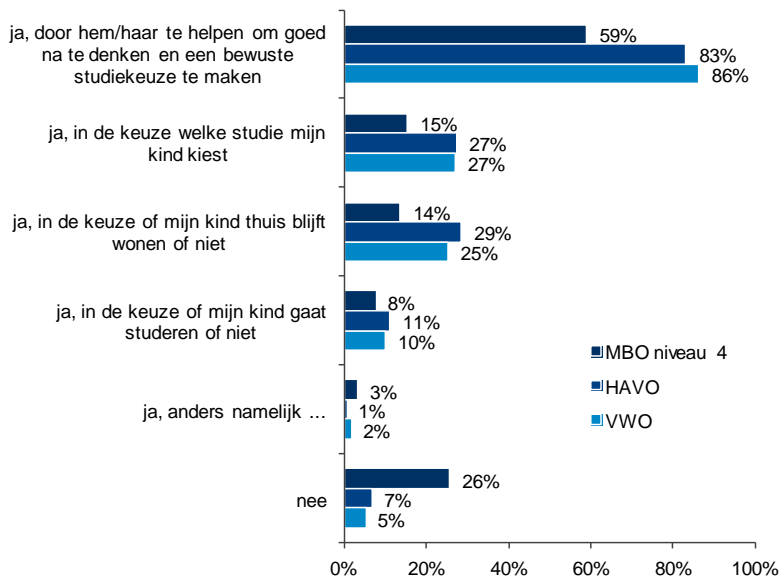
Op dit moment zijn relatief weinig leerlingen van de pre-examenklassen helemaal zeker van hun studiekeuze. Op het MBO zijn er redelijk wat leerlingen (26%) die zeker zijn van hun keuze, maar dat is niet zo verwonderlijk, want zij hebben voor hun MBO-opleiding ook al een richting gekozen. Voor het grootste deel van de leerlingen geldt dat ze wel een idee hebben welke richting ze op willen, maar nog niet precies weten welke studie ze willen gaan doen.

Een vergelijkbaar beeld is bij de ouders te zien. Wanneer aan hen gevraagd wordt of hun kind – volgens hen – al weet wat hij/zij wil gaan studeren, dan geeft het grootste deel aan dat hun kind het enigszins weet. Ouders van MBO-leerlingen geven vaker dan de andere ouders aan dat hun kind het helemaal zeker of zo goed als weet.

Figuur 3.2 In hoeverre weet je/uw kind al wat je/het gaat studeren?

Figuur 3.3 Verwacht u een rol te spelen in het studiekeuzeproces? (ouders)

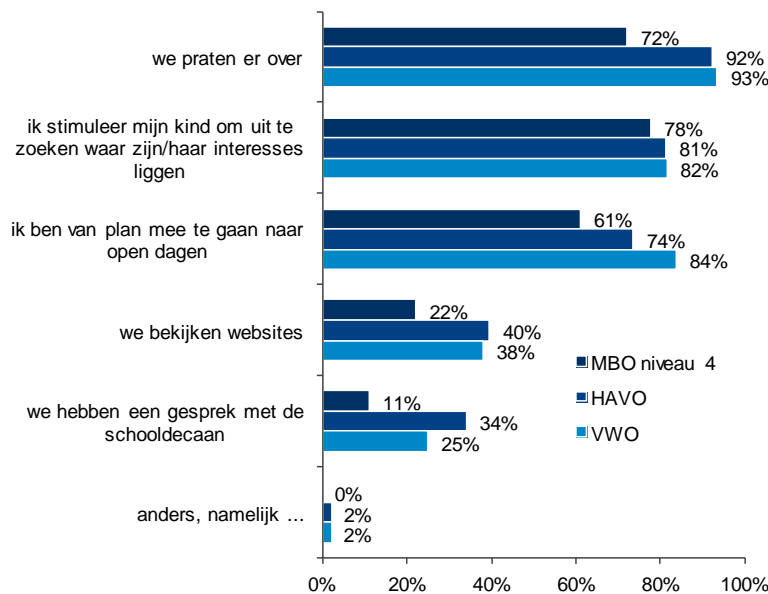

Zie figuur 3.3 voor een weergave van de rol die ouders voor zichzelf weggelegd zien in het studiekeuzeproces van hun kinderen. Vooral ouders van HAVO- en VWO-leerlingen willen hun kinderen helpen om een goed doordachte en bewuste studiekeuze te maken (ouders van HAVO-leerlingen: 83%, ouders van VWO-leerlingen: 86%). Ook denkt een deel van de ouders (HAVO-leerlingen: 29%, VWO-leerlingen 25%) te adviseren of de studerende kinderen wel of niet thuis blijven wonen.

Aan ouders die aangeven hun kind te zullen helpen met de studiekeuze is gevraagd hoe die hulp er naar verwachting uit zal komen te zien. Ouders geven aan er met de kinderen over te

zullen praten, te ondersteunen bij het ontdekken van de interesses en mee te gaan naar open dagen.

Figuur 3.4 Hoe denkt u uw kind te begeleiden in de studiekeuze? (ouders die verwachten hun kind te helpen met de studiekeuze)

3.3 Samenvatting studiekeuze

Nagenoeg alle HAVO- en VWO-leerlingen geven aan van plan te zijn verder te studeren (HAVO: 97%, VWO: 100%). Maar welke studie zij willen gaan volgen is nog niet duidelijk. Een meerderheid van deze leerlingen geeft aan geen idee te hebben wat te gaan studeren, of wel een beetje een richting te weten, maar nog geen concrete studie.

Het aanbieden van extra voorlichtingsmogelijkheden is zinvol voor deze groepen leerlingen, want zij hebben hun studiekeuze vaak nog niet bepaald in de pre-eindexamenklassen.

Ouders verwachten een belangrijke rol te spelen in de studiekeuze van hun kinderen.

Bijna één op de drie MBO-leerlingen geeft aan niet verder te gaan studeren. De meest genoemde redenen om niet door te stromen naar het HBO zijn dat een HBO opleiding te hoog gegrepen is of voor het beoogde werk geen meerwaarde heeft ten opzichte van de huidige opleiding.

4. Bekendheid van de plannen voor het hoger onderwijs

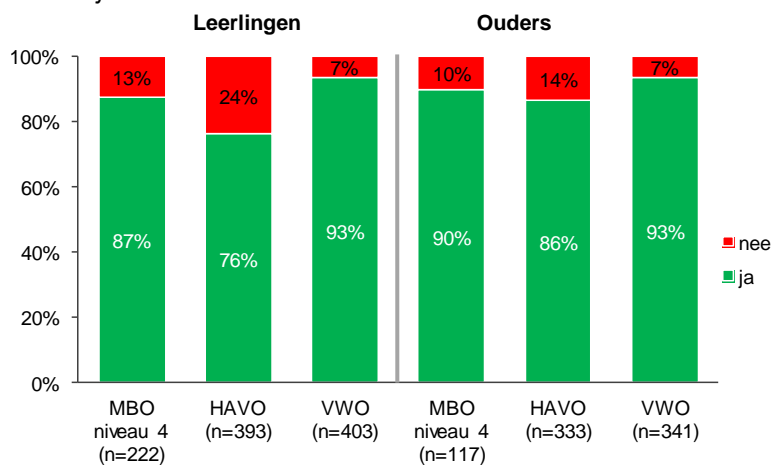
De plannen vallen in twee categorieën uiteen, er is zowel naar de bekendheid van de plannen voor verandering van de studiefinanciering als naar de bekendheid van de overige plannen voor het hoger onderwijs (zoals hulp bij de studiekeuze) gevraagd.

4.1 Bekendheid van de veranderingen in de studiefinanciering

Allereerst is aan de leerlingen en ouders gevraagd of ze weten dat het kabinet plannen heeft om de studiefinanciering voor studenten in het hoger onderwijs te veranderen.

Dat er plannen zijn om de studiefinanciering te veranderen is in grote mate bekend, een meerderheid van de leerlingen en ouders geeft aan dit te weten. De leerlingen die in 3 of 4 HAVO zitten zijn hier minder goed van op de hoogte dan de andere doelgroepen van het onderzoek (zie figuur 4.1), bijna een kwart (24%) weet niet dat er veranderingen op komst zijn.

Figuur 4.1 Gehoord van plannen om de studiefinanciering voor studenten in het hoger onderwijs te veranderen?

Wat de plannen precies inhouden is minder bekend. Wanneer we in een open vraag (zonder antwoordcategorieën) vragen wat men weet over de plannen die het kabinet heeft om de studiefinanciering te wijzigen, zegt 19% van de leerlingen en 17% van de ouders niet te weten wat de plannen zijn (figuur 4.2).

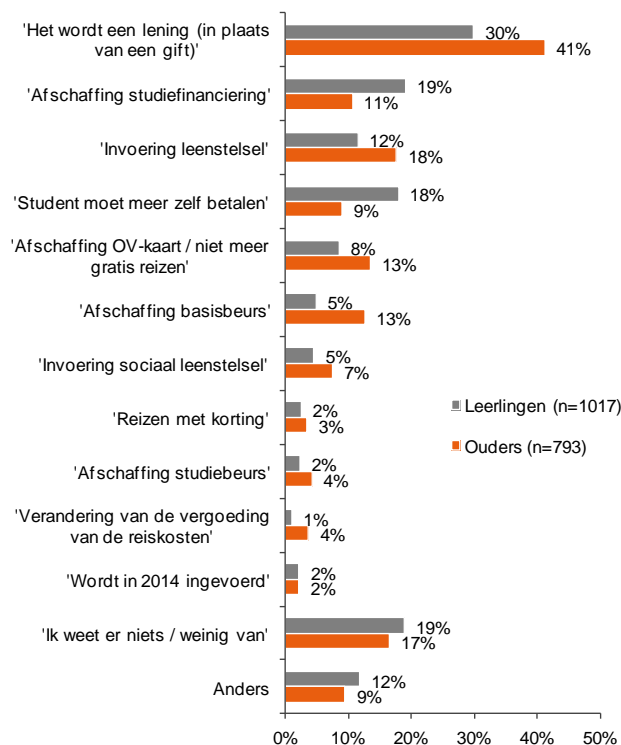
De spontane antwoorden op de vraag wat de plannen inhouden zijn gecategoriseerd. De leerlingen en ouders die aangeven wel iets over de plannen van het kabinet te weten, noemen spontaan het vaakst dat er een studielening komt (gemiddeld 35%). Daarna wordt - met name door leerlingen - het meest spontaan genoemd dat de 'studiefinanciering wordt afgeschaft' (dat is de eigen bewoording). Enkele letterlijke citaten bij de categorie 'afschaffing van de studiefinanciering' zijn:

- “Volgens mij verdwijnt de studiefinanciering zoals hij nu bestaat, volledig, en kun je vanaf 2015 alleen nog maar geld lenen voor studie.”
- “Dat studenten het allemaal moeten terugbetalen en als ze te lang studeren een boete krijgen. En de studiefinanciering in 2014 afschaffen.”
- “Afschaffing van de studiefinanciering en de OV studentenkaart.”

De term ‘leenstelsel’ wordt door 18% van de ouders en door 12% van de leerlingen spontaan genoemd.

De andere antwoorden zijn erg verschillend van aard. Er wordt onder andere gemeld dat er bezuinigd wordt, dat het moeilijker wordt een tussenjaar te gaan doen, dat er een boete staat op te lang studeren, dat de langstudeerdersmaatregel is komen te vervallen, dat studeren meer iets wordt voor de rijken en dat de aanvullende beurs blijft bestaan.

Figuur 4.2 Spontane bekendheid van de plannen³ (geheel open vraag, gecategoriseerd)

De plannen zijn vervolgens stuk voor stuk voorgelegd, met de vraag of de respondenten weten wat ze inhouden. Uit figuur 4.3 blijkt dat de plannen rond het vervallen van de OV-jaarkaart in de huidige vorm, het afschaffen van de basisbeurs en de invoering van een leenstelsel het meest bekend zijn. Dat er een alternatief vervoersarrangement komt is veel onbekender dan dat de huidige regeling rond de OV-kaart komt te vervallen. Omdat nog niet duidelijk is hoe het

³ In de bijlage is deze figuur uitgesplitst naar onderwijsniveau, zie figuur 4.2A.

alternatieve vervoersarrangement eruit komt te zien is daar op dit moment ook nog weinig over bekend gemaakt, het is niet verwonderlijk dat de bekendheid van het alternatief achter blijft.

De plannen die gaan over het voortbestaan van de aanvullende beurs, het beschikbaar komen van een vervoersarrangement voor MBO-leerlingen en het investeren van het vrijgekomen bedrag in het onderwijs zijn minder bekend dan de onderdelen van de plannen die gaan over aanpassing van het huidige reisproduct, het afschaffen van de basisbeurs en de invoering van het sociaal leenstelsel. Voor alle plannen geldt dat de HAVO-leerlingen en de ouders van HAVO-leerlingen het slechtst op de hoogte zijn.

Figuur 4.3 Geholpen bekendheid van de plannen voor de studiefinanciering⁴

Voorgenomen maatregel	Leerlingen			Ouders		
	MBO niveau 4	HAVO	VWO	MBO niveau 4	HAVO	VWO
afschaffen van de huidige reisvergoeding voor studenten (OV-jaarkaart)	73%	58%	72%	70%	66%	72%
de basisbeurs wordt vervangen door een sociaal leenstelsel voor het hoger onderwijs	64%	37%	56%	67%	56%	69%
afschaffen van de basisbeurs voor studenten in het hoger onderwijs	66%	36%	57%	59%	57%	71%
plannen om de basisbeurs af te schaffen met ingang van september 2014	66%	31%	54%	60%	53%	69%
het studentenreisproduct (ov-jaarkaart) vervangen door een alternatief vervoersarrangement	67%	37%	52%	58%	52%	55%
terugbetalen als een redelijk jaarinkomen, 15 jaar doen over terugbetaling, lage rente en afbetaling naar draagkracht	52%	30%	43%	57%	50%	61%
de aanvullende beurs blijft bestaan voor studenten van ouders uit lagere inkomensgroepen	51%	26%	35%	48%	42%	49%
de kortingskaart voor het OV ook beschikbaar voor minderjarige studenten in het mbo	49%	22%	27%	44%	28%	26%
het geld dat vrijkomt door de voorgenomen maatregelen, terug investeren in de kwaliteit van het onderwijs en onderzoek	43%	22%	28%	34%	29%	32%

Aangezien er nog niet actief is gecommuniceerd over de sociale voorwaarden van het leenstelsel, valt de bekendheid van de regelingen rond het terugbetalen (dat afgestudeerden pas beginnen met terugbetalen als ze een redelijk jaarinkomen hebben, dat ze 15 jaar mogen doen over de terugbetaling, dat de rente laag is en dat afbetaling plaatsvindt naar draagkracht) mee, deze zijn vrij bekend. Grofweg de helft van de leerlingen en ouders is hiervan op de hoogte.

4.2 Bekendheid plannen verbetering studiekeuze

De plannen van het kabinet om de studiekeuze van leerlingen te verbeteren, zijn minder bekend dan de plannen rond de studiefinanciering.

⁴ Optelling van de antwoorden 'ben ik mee bekend, ik weet wat dit inhoudt en ik weet wat dit voor mijzelf/mijn kind betekent' en 'ben ik mee bekend en ik weet wat dit inhoudt'. Daarnaast waren er nog de antwoorden 'heb ik wel eens van gehoord, maar ik weet niet precies wat dit inhoudt' en 'nooit eerder van gehoord'.

De plannen zijn gesorteerd van bekend naar minder bekend.

In de bijlage zijn de antwoorden uitgesplitst voor de verschillende categorieën, zie figuren 4.3A en 4.3B.

Zoals in figuur 4.2 te zien was worden de plannen rond de verbetering van de studiekeuze niet spontaan genoemd naar aanleiding van de vraag welke plannen men kent. Maar deze plannen zijn ook geholpen voorgelegd, met een beschrijving van het plan en de vraag of men bekend is met dit plan. De oriëntatie of de toekomstige eerstejaars en de opleiding bij elkaar passen is het meest bekende plan, gevolgd door het verplicht stellen om eerlijke en vergelijkbare voorlichting te bieden aan toekomstige studenten. Gemiddeld genomen is een kwart tot een derde van de leerlingen en ouders op de hoogte van deze plannen. Bij de HAVO-leerlingen en de ouders van HAVO-leerlingen ligt dit aandeel iets lager.

Voor de overige plannen geldt dat ongeveer een vijfde van de leerlingen en ouders weten wat de plannen inhouden. Ook hierbij geldt dat de HAVO-leerlingen en de ouders van HAVO-leerlingen het slechtst op de hoogte zijn.

Figuur 4.4 Geholpen bekendheid plannen verbetering studiekeuze⁵

Voorgenomen maatregel	Leerlingen			Ouders		
	MBO niveau 4	HAVO	VWO	MBO niveau 4	HAVO	VWO
opleiding en toekomstige eerstejaars onderzoeken samen of de opleiding bij de student past	37%	28%	41%	28%	23%	29%
hbo's en universiteiten worden verplicht om eerlijke en vergelijkbare voorlichting te bieden aan toekomstige studenten	33%	27%	34%	25%	17%	22%
toekomstige eerstejaars zijn vanaf 2014 verplicht om mee te doen aan studiekeuzeactiviteiten als de opleiding dat vraagt	28%	17%	25%	21%	16%	19%
er zijn plannen om de doorstroming tussen opleidingen te bemoeilijken	27%	18%	24%	16%	16%	17%
de inschrijving voor eerstejaars aan hbo en universiteit vervroegen	23%	19%	22%	15%	13%	13%
de regels voor de doorstroom van mbo naar hbo verscherpen	28%	18%	16%	16%	10%	14%

4.3 Samenvatting bekendheid van de plannen voor het hoger onderwijs

Veel leerlingen en ouders hebben wel iets vernomen van wijzigingen in de studiefinanciering, maar precies weten hoe het zit doen ze niet. Het meest bekend zijn het aanpassen van de huidige OV jaarkaart regeling, het afschaffen van de basisbeurs en de invoering van een leenstelsel. Het voorbestaan van de aanvullende beurs, de sociale voorwaarden van het leenstelsel, het alternatieve reisproduct en de herinvestering van de opbrengsten zijn veel minder bekend. Ook de plannen om de studiekeuze van leerlingen te verbeteren zijn nog vrij onbekend. De geringe bekendheid van enkele plannen is deels te verklaren uit het feit dat er over de uitwerking en invulling nog weinig bekend is gemaakt.

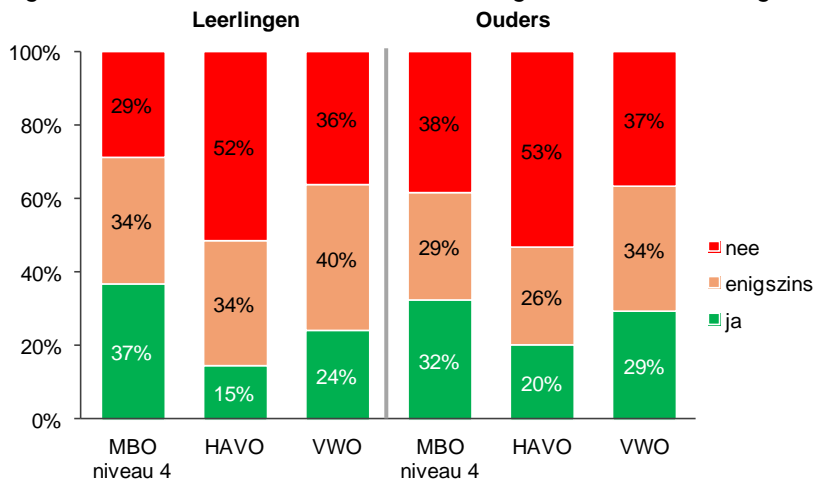
⁵ Optelling van de antwoorden 'ben ik mee bekend, ik weet wat dit inhoudt en ik weet wat dit voor mijzelf/mijn kind betekent' en 'ben ik mee bekend en ik weet wat dit inhoudt'. Daarnaast waren er nog de antwoorden 'heb ik wel eens van gehoord, maar ik weet niet precies wat dit inhoudt' en 'nooit eerder van gehoord'. De plannen zijn gesorteerd van bekend naar minder bekend.

5. Informatiebehoefte t.a.v. de plannen voor de studiefinanciering

5.1 Informatiebehoefte

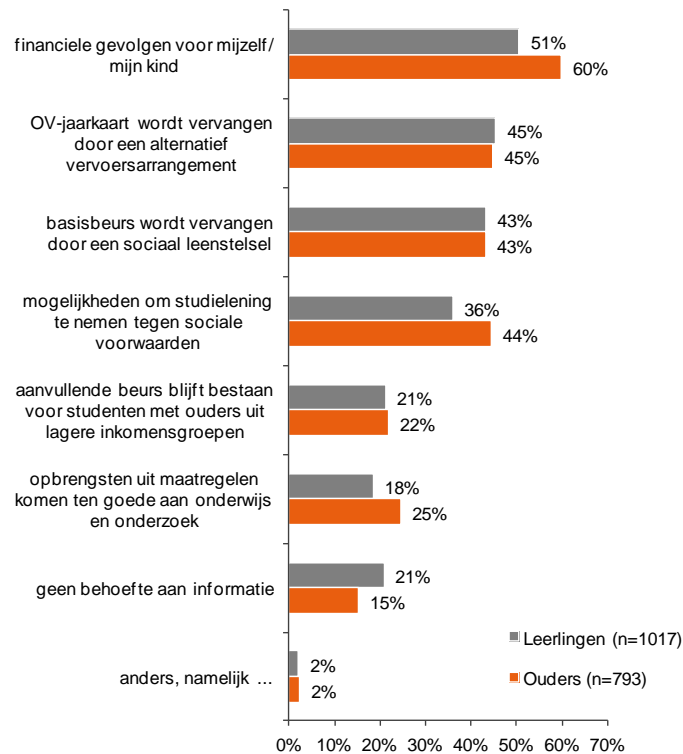
Een minderheid geeft aan het idee te hebben voldoende te weten over de voorgenomen veranderingen in de studiefinanciering. Met name (ouders van) HAVO-leerlingen geven aan over onvoldoende kennis te beschikken.

Figuur 5.1 Voldoende kennis over de voorgenomen veranderingen in de studiefinanciering?

De leerlingen en ouders geven aan met name behoefte te hebben aan informatie over de financiële gevolgen van de diverse maatregelen voor zichzelf of het kind (leerlingen: 51%, ouders: 60%). Daarna volgt een behoefte aan informatie over het alternatieve vervoersarrangement (leerlingen en ouders: 45%) en de vervanging van de basisbeurs door een sociaal leenstelsel (leerlingen en ouders: 43%). Zie figuur 5.2 voor een overzicht van de informatiebehoefte.

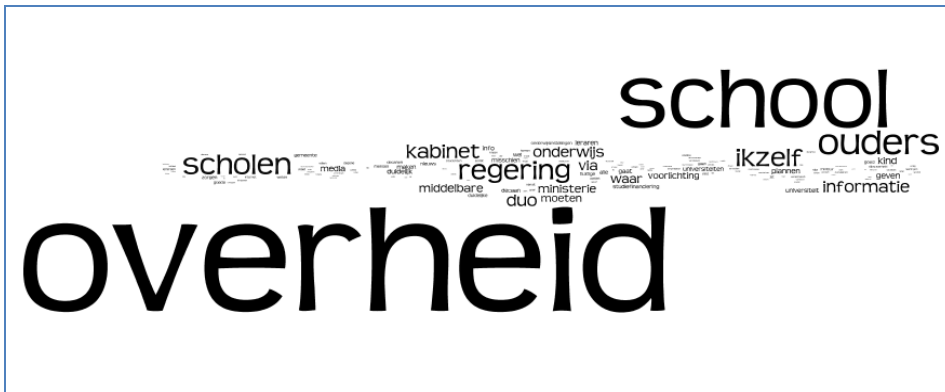
Figuur 5.2 Over welke maatregelen zou je/u meer willen weten?

Een vijfde (21%) van de leerlingen en 15% van de ouders geeft aan géén behoefte te hebben aan informatie over de kabinetsplannen. Dit zijn logischerwijs in grote mate de respondenten die aangeven reeds over voldoende kennis te beschikken.

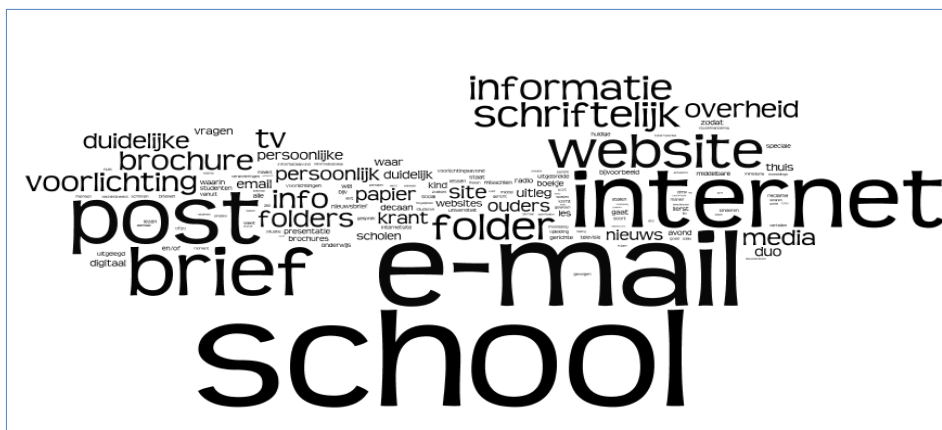
Met een open vraag is achterhaald welke partij als hoofdverantwoordelijke wordt gezien voor de verstrekking van informatie over de nieuwe regels voor de studiefinanciering. Door zowel leerlingen als ouders wordt primair naar de overheid gewezen. In iets mindere mate wordt voor informatie ook gekeken naar de huidige school en naar de aankomende student zelf of diens ouders. Figuur 5.3 is een samenvatting van de spontane antwoorden die zijn gegeven. Hoe vaker een antwoord voorkomt, hoe groter het in de figuur verschijnt.

Figuur 5.3 Wie moet ervoor zorgen dat je/ u straks weet wat de plannen voor jou/ uw kind betekenen?

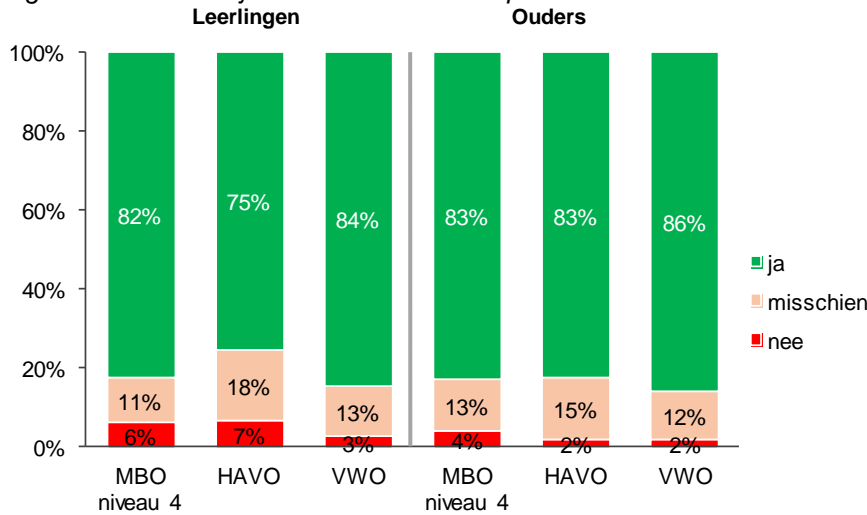

Vervolgens is met een open vraag achterhaald op welke manier men geïnformeerd wil worden. Zowel leerlingen als ouders ontvangen de informatie graag via school, bijvoorbeeld tijdens een informatiebijeenkomst of een les over de nieuwe regels. Ook een brief of e-mail over de veranderingen en zoeken op internet worden vaak genoemd als gewenste informatiebron. Zie figuur 5.4 voor de antwoorden, hoe groter een antwoord is weergegeven, hoe vaker het genoemd is.

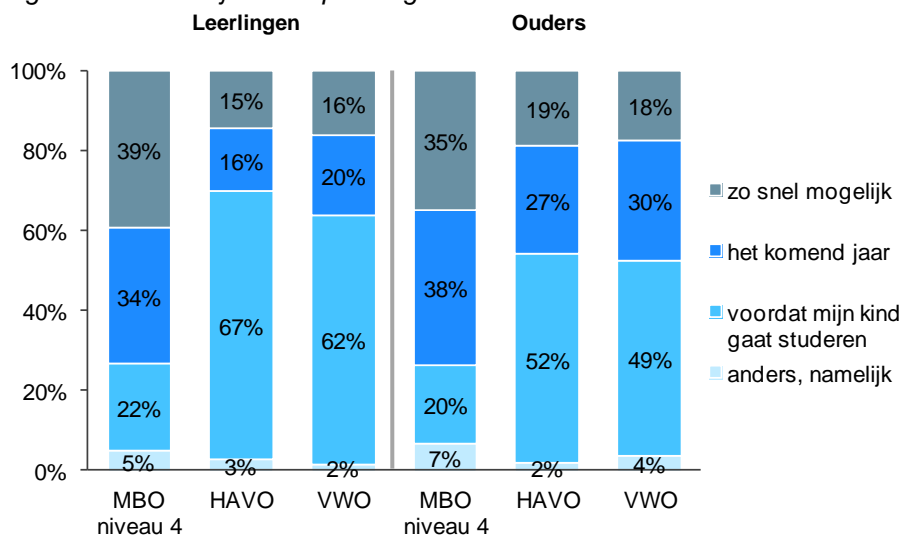
Figuur 5.4 Op welke manier zou je/ u bij voorkeur informatie willen krijgen?

Wat betreft het zoeken op internet wordt het op prijs gesteld als de informatie op één website wordt gebundeld. Een zeer groot deel van de leerlingen (80%) en ouders (84%) geeft aan het handig te lijken als de overheid alle informatie over studiekeuze en de veranderingen in de studiefinanciering op één website zet (zie figuur 5.5).

Figuur 5.5 Wenselijkheid van informatie op één website

Over de termijn waarop leerlingen en ouders geïnformeerd willen worden lopen de meningen uiteen. De meerderheid van de leerlingen en ouders van de HAVO en het VWO⁶ geven aan in ieder geval voordat met de studie begonnen wordt geïnformeerd te willen worden. Dit ligt bij de MBO-leerlingen en ouders duidelijk lager. Zij wensen informatie op een kortere termijn, namelijk zo snel mogelijk of anders in het komende jaar.

Figuur 5.6 Termijn waarop men geïnformeerd wil worden

⁶ Voordat ik ga/mijn kind gaat studeren: leerlingen HAVO: 67%, leerlingen VWO: 62%, ouders van een HAVO-leerling: 52%, ouders van een VWO-leerling: 49%.

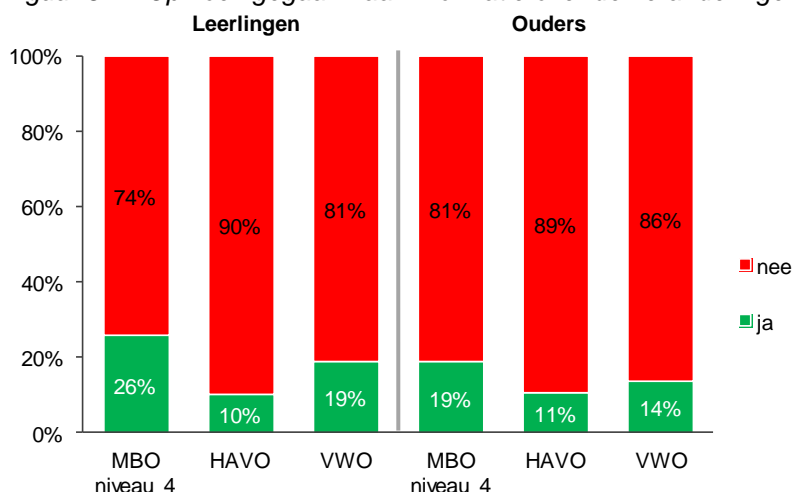
Bij de andere antwoorden op de vraag wanneer men geïnformeerd wil worden, wordt geregeld aangegeven dat de regels nog wel zullen wijzigen en dat de informatie verstrekt dient te worden als de regels vaststaan. Respondenten zeggen dan bijvoorbeeld geïnformeerd te willen worden:

- “Als ze precies weten wat ze gaan doen”
- “Zodra het echt vaststaat en niet ieder moment weer kan veranderen”
- “Als alles ECHT duidelijk is”.

5.2 Zoeken naar informatie

Een minderheid van de leerlingen en ouders is reeds op zoek gegaan naar informatie over de veranderingen in de studiefinanciering. Met name (ouders van) HAVO-leerlingen hebben zich nog niet geïnformeerd (slechts 10% van de HAVO-leerlingen en 11% van de ouders van HAVO-leerlingen is al wel op zoek gegaan). MBO leerlingen en ouders zijn het vaakst op zoek gegaan naar informatie.

Figuur 5.7 Op zoek gegaan naar informatie over de veranderingen in de studiefinanciering?

De informatie wordt met name via Google (51%), de media (42%), de Rijksoverheids-website (38%) en de website van DUO (30%) gezocht.

5.3 Samenvatting informatiebehoefte

Veel leerlingen en ouders geven aan onvoldoende te weten wat de nieuwe regels voor de studiefinanciering voor hun situatie gaat betekenen. Weinig leerlingen en ouders zijn zelf al op zoek gegaan naar informatie.

De leerlingen en ouders geven aan met name behoefte te hebben aan informatie over de financiële gevolgen van de diverse maatregelen voor zichzelf of hun kind. Zij verwachten deze informatie van de overheid te ontvangen via de school waar hun kind nu op zit, bij voorkeur tijdens een informatiebijeenkomst op school, of via een brief of e-mail.

6. Verwachtingen t.a.v. de financiering van de studie

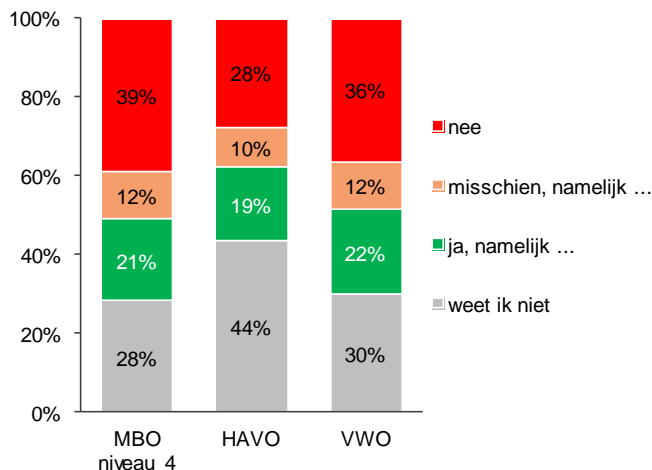
Om in kaart te brengen wat er over het nieuwe stelsel gecommuniceerd moet worden en of er in de communicatie extra aandacht moet zijn voor bepaalde onderwerpen, is gevraagd hoe leerlingen en ouders verwachten de studie te gaan bekostigen.

6.1 Invloed van de kabinetsplannen op de studieplannen

Ongeveer 1 op de 3 leerlingen geeft aan dat de kabinetsplannen voor het hoger onderwijs zeker of misschien invloed zullen hebben op hun studieplannen. Bij een nagenoeg even groot aandeel is het de verwachting dat het geen invloed zal hebben.

Opvallend is het relatief grote aandeel leerlingen – met name onder de HAVO-leerlingen - dat aangeeft nog niet te weten of de kabinetsplannen de studieplannen gaan beïnvloeden.

Figuur 6.1 Invloed van de kabinetsplannen op de studieplannen (leerlingen)

MBO-leerlingen geven wat betreft de invloed van de kabinetsplannen met name aan dat ze vanwege de kosten twijfelen of ze kunnen doorstuderen aan het HBO.

- “Misschien kan ik geen hbo meer doen aangezien mijn ouders het niet kunnen betalen.”
- “Ik weet nog niet zeker of ik naar HBO ga omdat het gewoon te duur wordt voor mij.”

Leerlingen van de HAVO en het VWO geven dezelfde antwoorden op de vraag waar de invloed uit zal bestaan, hun antwoorden zijn diverser dan die van de MBO-leerlingen. Zij geven aan dat de kabinetsplannen invloed zullen hebben op het al dan niet op kamers gaan wonen en dat er dichterbij huis gestudeerd zal worden. Verder twijfelen zij of zij een tussenjaar zullen inlassen en heroverwegen zij hun studiekeuze, waarbij ze rekening zullen houden met de kosten. Ook melden zij dat zij een bijbaan zullen moeten nemen, dat ze een hoge schuld zullen hebben en ervaren zij een grotere druk ten aanzien van de studiekeuze. Een enkele VWO-leerling overweegt uit te wijken naar België. Hierbij geven wij een paar letterlijke citaten weer:

- “Misschien toch maar geen tussenjaar nemen.”

- “Mijn ouders willen dat ik zo dicht mogelijk bij huis ga studeren en zij moeten nu al het geld voor mijn studie opbrengen.”
- “Ik kan niet elke studie doen die ik wil, ik moet letten op de kosten.”
- “Thuis blijven wonen i.p.v. op kamers.”
- “Ik zal beter nadenken voordat ik aan een studie begin. Ik moet beter nadenken of het echt een studie is die volledig bij me past.”
- “Dat ik een extra bijbaan moet nemen.”

Het lijkt erop alsof deze leerlingen strategieën noemen waarmee zij verwachten de kosten van studeren te beperken. Door bijvoorbeeld thuis te blijven wonen, dicht bij huis te studeren, een bijbaan te nemen en/of een bewustere studiekeuze te maken, beheersen zij de kosten van de studie.

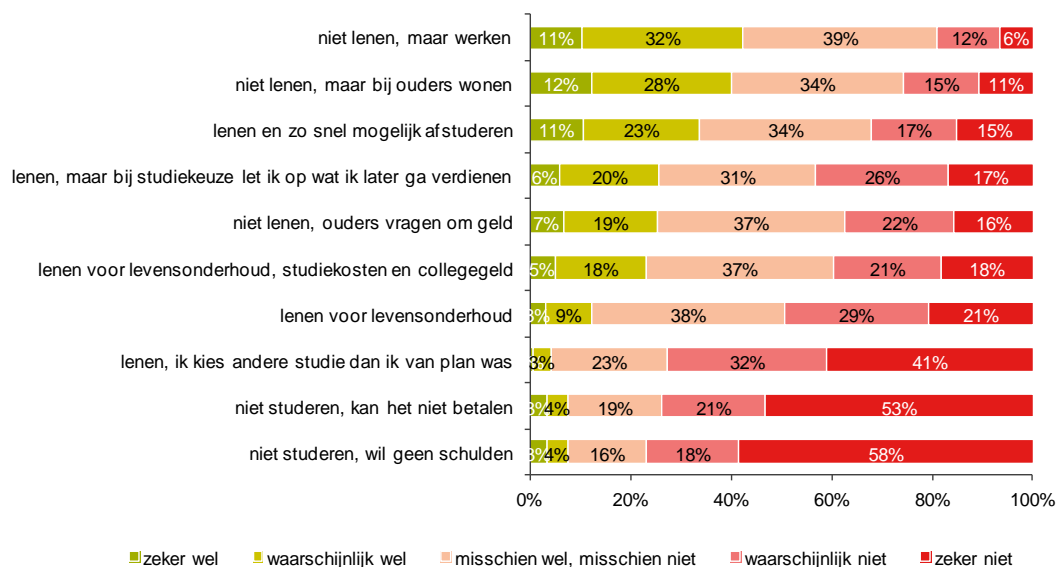
6.2 De financiering van de studie

Gevraagd is aan te geven hoe waarschijnlijk bepaalde financieringsscenario's zijn. Het blijkt dat leerlingen en ouders er iets andere verwachtingen op na houden wat betreft de financiering van de studie.

De meeste leerlingen verwachten naast hun studie te werken en zo de studie te financieren. Ook meent een groot aandeel leerlingen dat ze bij hun ouders blijven wonen om kosten te sparen. Lenen en zo snel mogelijk afstuderen eindigt bij leerlingen op de derde plaats.

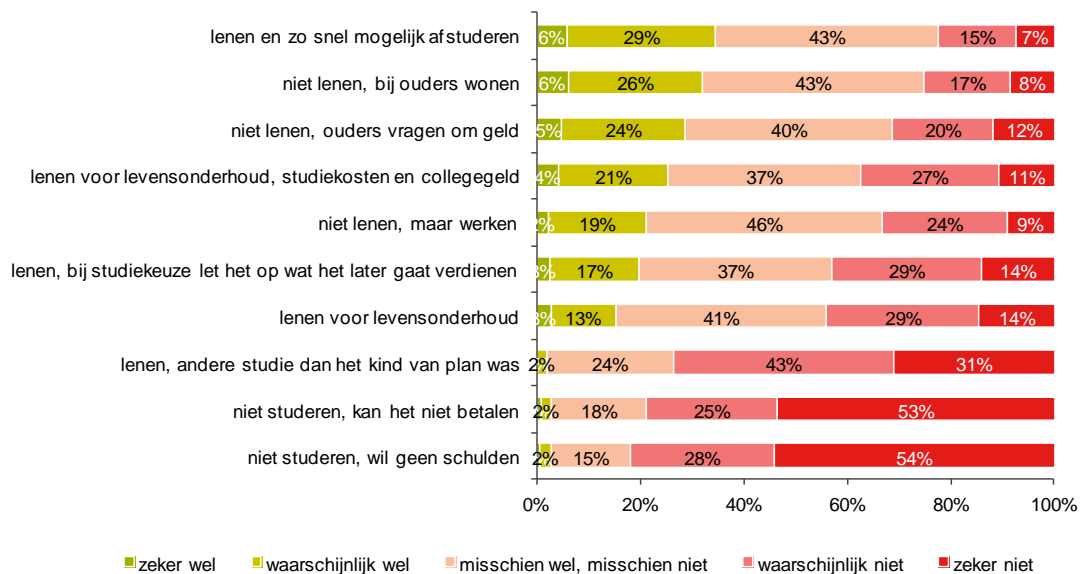
Het kiezen voor een andere studie en het niet gaan studeren zijn de minst waarschijnlijke scenario's voor leerlingen om hun studie te bekostigen.

Figuur 6.2 Verwachtingen t.a.v. de financiering van de studie (leerlingen)

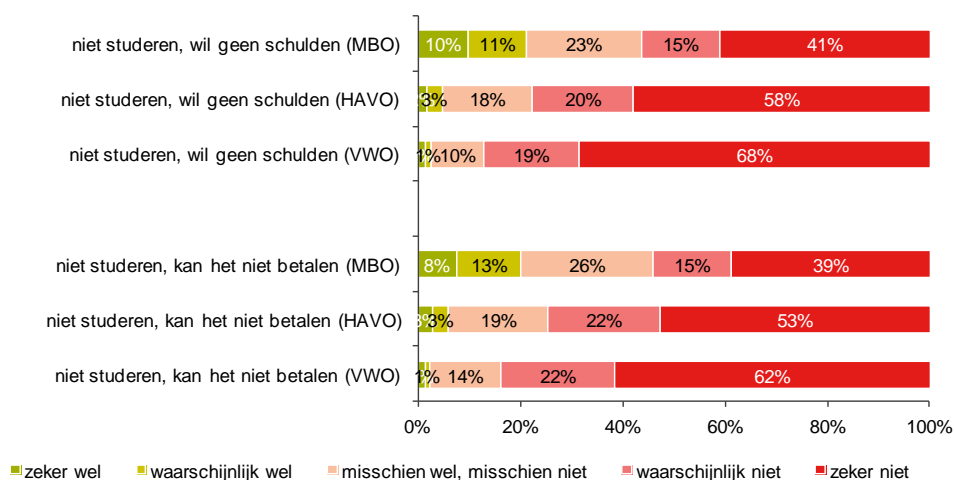
Wat bij leerlingen de derde plaats inneemt – lenen en zo snel mogelijk afstuderen – wijzen ouders aan als het meest waarschijnlijke scenario voor de financiering van de studie. Werken naast de studie wordt door ouders als een minder wenselijke optie beschouwd en eindigt op de vijfde plek (bij leerlingen op één). Ouders achten het waarschijnlijker dat het studerende kind thuis blijft wonen of de ouders om geld vraagt.

Figuur 6.3 Verwachtingen t.a.v. de financiering van de studie (ouders)

Niet studeren wordt zowel door leerlingen als door ouders als de minst waarschijnlijke optie aangemerkt. Wij hebben deze scenario's nog even bekeken voor de leerlingen van de verschillende onderwijsniveaus (zie figuur 6.4).

Figuur 6.4 Verwachting af te zien van een vervolgstudie (leerlingen)

Uit de figuur blijkt dat slechts 5% van de HAVO-leerlingen en 3% van de VWO-leerlingen waarschijnlijk of zeker afziet van een vervolgstudie vanwege de kosten. Onder MBO-leerlingen ligt dit percentage duidelijk hoger, namelijk op 21%. Deze inschatting is overigens wel gemaakt op basis van voorlopige plannen.

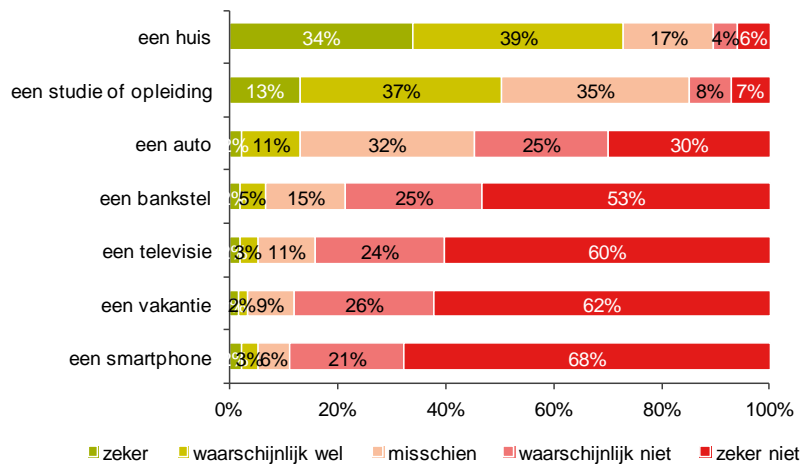
6.3 Bereidheid om te lenen voor de studie

Aan de leerlingen van het onderzoek is gevraagd of ze bereid zijn een lening aan te gaan voor bepaalde zaken, aan de ouders is gevraagd of ze bereid zijn dat voor hun kind te doen.

Uit figuur 6.5 blijkt dat leerlingen vooral bereid zijn om een lening af te sluiten voor een huis of een studie/opleiding. De bereidheid een lening aan te gaan voor een studie of opleiding verschilt per onderwijsniveau. Voor MBO-leerlingen is het iets minder waarschijnlijk dat ze voor dat doel een lening zullen afsluiten: een derde geeft aan dit zeker of waarschijnlijk niet te gaan doen, terwijl dit bij de HAVO en VWO leerlingen op circa 10% ligt. Het percentage leerlingen dat zegt zeker of waarschijnlijk een lening aan te gaan voor een studie of opleiding is als volgt: MBO: 28%, HAVO: 49%, VWO: 64%.

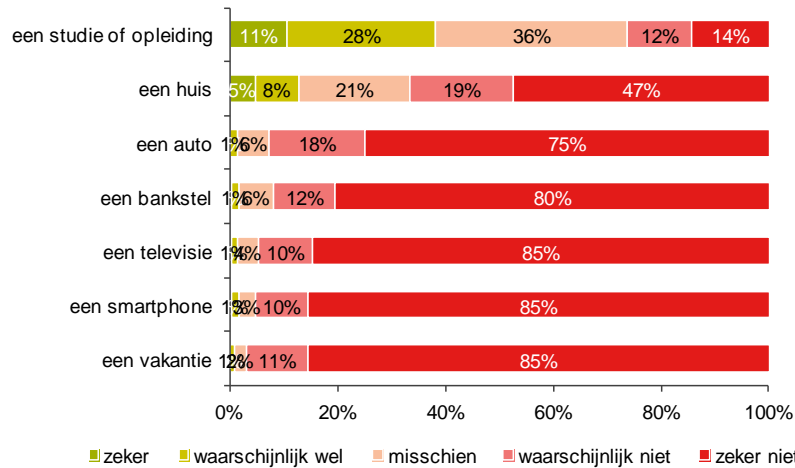
Voor zaken als een auto, bankstel, televisie, smartphone en vakanties zullen leerlingen niet zo snel geld lenen.

Figuur 6.5 Bereidheid om een lening aan te gaan (leerlingen)

Ouders zijn eigenlijk alleen bereid om voor de studie of opleiding van hun kind een lening af te sluiten, andere bestedingsdoelen steunen zij niet graag financieel. Iets meer dan een derde (38%) geeft aan hier zeker of waarschijnlijk een lening voor te zullen afsluiten (figuur 6.6).

Figuur 6.6 *Bereidheid om een lening af te sluiten voor het kind (ouders)*

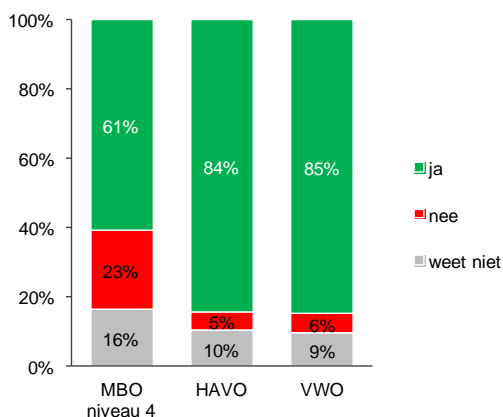

6.4 Bereidheid van ouders om bij te dragen aan de studiekosten

Veel ouders zijn bereid bij te dragen aan de studiekosten. Ouders van MBO-leerlingen zijn in iets mindere mate bereid bij te dragen dan ouders van leerlingen van de HAVO en het VWO (HAVO: 84%, VWO: 85%), maar nog steeds is een meerderheid van de MBO-ouders (61%) daar wel toe bereid.

Wanneer hun kind thuis blijft wonen, verwachten ouders gemiddeld ongeveer 275 euro per maand te gaan bijdragen. Dit lijkt bij de ouders van MBO-leerlingen iets lager te liggen en bij de ouders van VWO-leerlingen juist iets hoger. De verschillen zijn echter niet significant. Dit geldt ook voor de bedragen die men verwacht bij te gaan dragen als hun kind op kamers gaan. De bedragen liggen hoger dan voor thuiswonende kinderen en lopen uiteen van 280 tot 440 euro.

Figuur 6.7 *Bereidheid om bij te dragen aan de studiekosten (selectie: ouders, het opleidingsniveau hoort bij het kind)*

Figuur 6.8 *Gemiddelde bijdrage per maand*

woonsituatie	MBO niveau 4		
	HAVO	VWO	
thuiswonend	€ 227,43	€ 267,97	€ 298,30
uitwonend	€ 283,64	€ 378,70	€ 440,64

De bereidheid bij te dragen en de hoogte van de bijdrage hangen samen met het inkomen van de ouders, hoe hoger het inkomen, hoe groter de bereidheid en hoe hoger de bijdrage.

Ouders die niet bereid zijn bij te dragen of die dat nog niet weten is om een toelichting gevraagd. Zij geven meestal aan daarvoor een te laag inkomen te hebben. Een enkele ouder geeft aan dat een kind op eigen benen leert staan als het de studie zelf betaalt. Bijspringen zullen zij alleen doen als het echt moet.

- “Ik zou het heel erg graag willen, maar heb het niet.”
- “Heb een veel te laag inkomen.....spijtig genoeg”
- “Het is een eigen verantwoordelijkheid van het kind, het maakt ze zelfstandig. Zal wel bijspringen als het echt niet gaat, maar niet te snel.”
- “Kind is ook verantwoordelijk voor de financiering en leert daarmee bewust te zijn van schuld (en latere aflossing). Hoort bij proces van volwassen worden.”

Ouders die nog niet weten of ze hun kind financieel zullen steunen, geven vaak aan dat ze eerst meer inzicht willen hebben in de kosten voordat ze beslissen of ze zullen bijspringen.

- “Afhankelijk wat mijn andere kinderen gaan doen. Wil namelijk ieder kind gelijk behandelen en dat gaat niet nu opeens de overheid er mee stopt met studiefinanciering. Terwijl mijn andere kinderen een basisbeurs hebben gekregen.”
- “Wat het gaat kosten, alles is nog onzeker!”
- “Ik weet nog niet of ik bij zal dragen, daar is het nog te vroeg voor.”

6.5 Samenvatting verwachtingen t.a.v. de financiering van de studie

Er klinkt in de antwoorden van leerlingen en ouders onzekerheid door. Zij weten nog niet precies hoe de nieuwe regels en voorwaarden eruit komen te zien en wat studeren precies gaat kosten. Sommige leerlingen geven aan dat ze zich zorgen maken of er wel geld zal zijn om verder te studeren. Ouders hebben vooral behoefte aan heldere informatie om een goede afweging mee te kunnen maken.

Ongeveer 1 op de 3 leerlingen verwacht dat de kabinetsplannen zeker of misschien invloed zullen hebben op hun studieplannen. Voor MBO-leerlingen bestaat de invloed eruit dat zij misschien vanwege de kosten niet kunnen doorstromen naar het HBO. HAVO- en VWO-leerlingen verwachten naar aanleiding van de kabinetsplannen strategieën in te zullen zetten om de kosten van de studie te beperken, zoals thuis wonen, dichtbij het ouderlijk huis studeren of een bijbaan nemen.

Leerlingen verwachten hun studie te financieren met een bijbaan en kosten te besparen door thuis te wonen. Ouders verwachten dat de studenten gaan lenen en zo snel mogelijk afstuderen en ook dat kosten bespaard worden met thuis wonen.

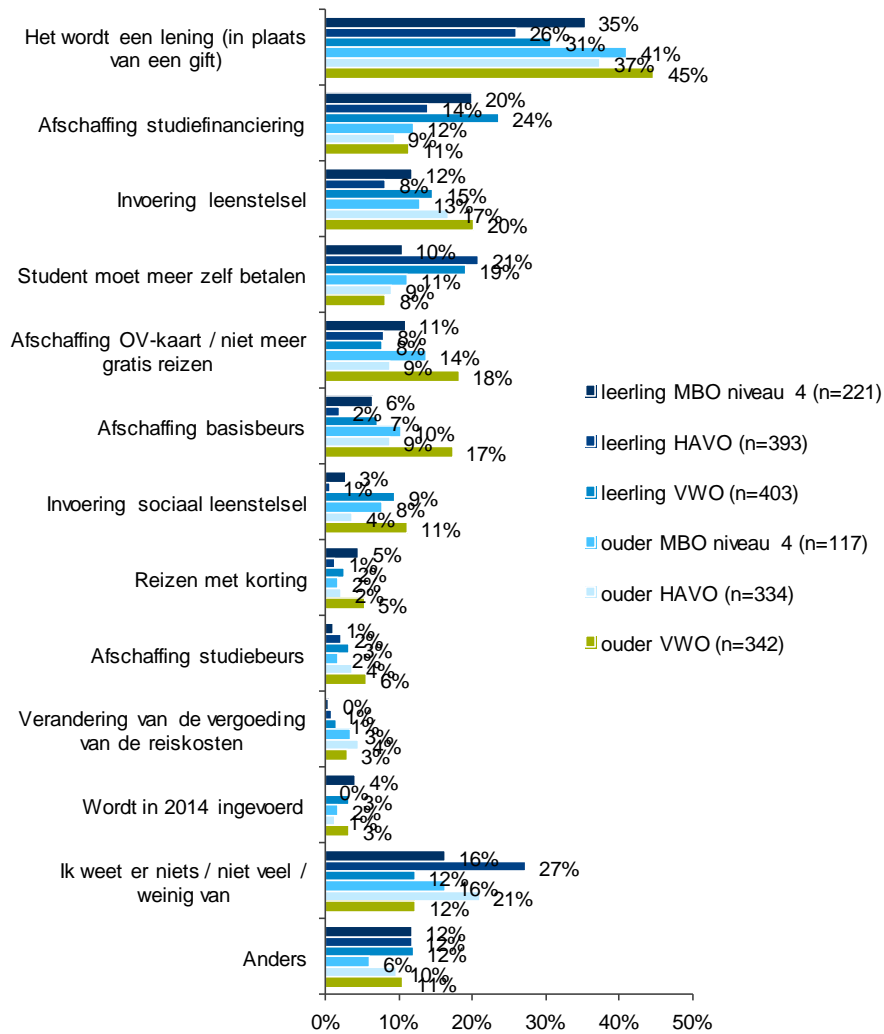
Wat de respondenten verder aangeven, is dat vanwege het vervangen van de OV-kaart door een nog onbekend vervoersarrangement, thuis wonen waarschijnlijk vooral loont wanneer men dicht bij huis studeert.

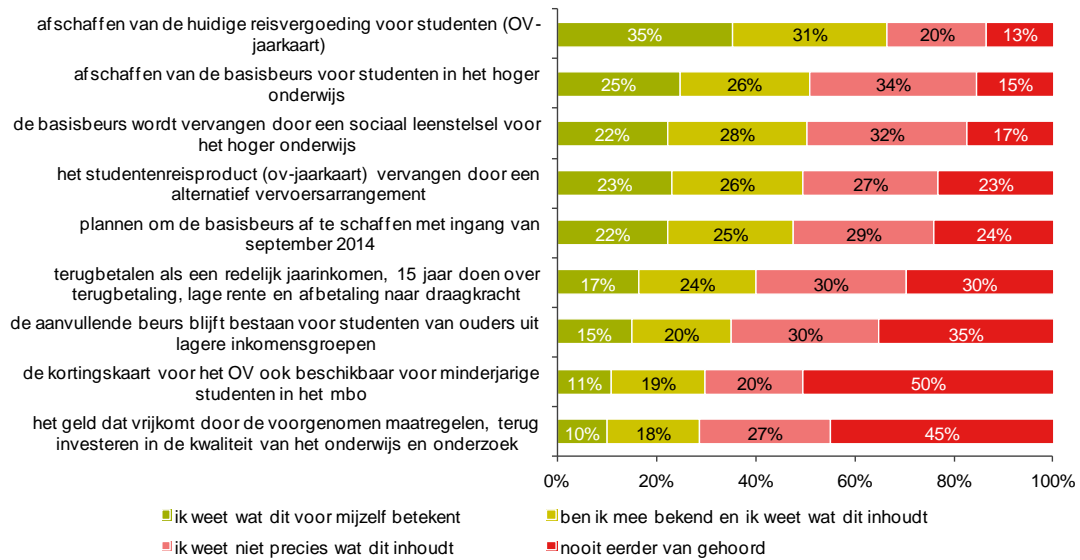
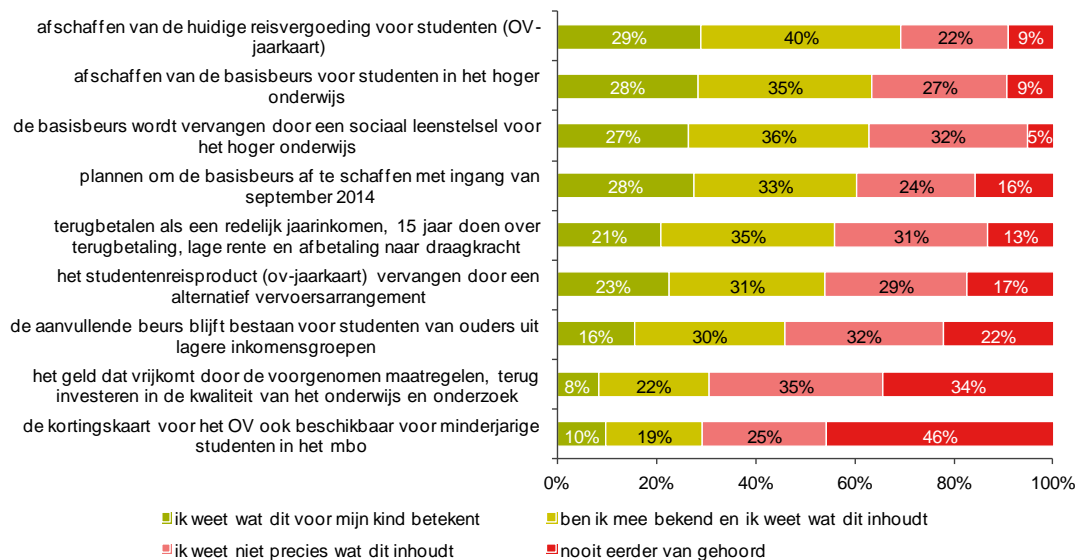
De bereidheid om te lenen voor de studie verschilt naar opleidingsniveau. Het percentage leerlingen dat zegt zeker of waarschijnlijk een lening aan te gaan voor een studie of opleiding is als volgt: MBO: 28%, HAVO: 49%, VWO: 64%. Voor ouders is een studie of opleiding eigenlijk het enige bestedingsdoel van hun kind waar zij een lening voor zouden aangaan, zij zijn nauwelijks geneigd andere uitgaven financieel te steunen.

Veel ouders zijn bereid bij te dragen aan de studiekosten van hun kinderen. Ouders van MBO-leerlingen zijn in iets mindere mate bereid bij te dragen dan ouders van leerlingen van de HAVO en het VWO (HAVO: 84%, VWO: 85%), maar nog steeds is een meerderheid van de MBO-ouders (61%) daar wel toe bereid. Ouders die niet bij zullen dragen geven aan dat wel graag te willen, maar een te laag inkomen te hebben.

BIJLAGE 1: Nadere uitsplitsingen

Figuur 4.2A Spontane bekendheid van de plannen

Figuur 4.3A Geholpen bekendheid van de voorgenen maatregelen (leerlingen)

Figuur 4.3B Geholpen bekendheid van de voorgenen maatregelen (ouders)

BIJLAGE 2: Onderzoeksverantwoording

Inleiding

In opdracht van het Ministerie van OCW heeft Intomart GfK in februari 2013 een online onderzoek uitgevoerd onder aankomende studenten en ouders van aankomende studenten naar de bekendheid van de voorgenomen nieuwe regels rondom het hoger onderwijs.

Uitvoering van het onderzoek

De doelgroep van het onderzoek wordt gevormd door aankomende studenten, ofwel leerlingen MBO niveau 4 klas 3, leerlingen HAVO klassen 3 en 4 en VWO klassen 4 en 5. Ook ouders van leerlingen van deze klassen vormen de doelgroep van het onderzoek.

De vragenpunten werden door het Ministerie geoperationaliseerd en in nauw overleg met Intomart GfK definitief afgestemd. Door Intomart GfK zijn de vragen omgezet naar een online vragenlijst (CAWI). De online vragenlijst is uitvoerig getest door Intomart GfK. Na de uitgebreide test van de online vragenlijst is het veldwerk gestart.

De respondent krijgt bij online veldwerk via e-mail een uitnodiging voor het onderzoek. In de e-mail is een link opgenomen naar de vragenlijst. Door op de link te klikken opent het onderzoek automatisch en kan de respondent zelf via de computer de vragenlijst invullen.

Het veldwerk duurde anderhalve week en vond plaats van 15 tot en met 26 februari 2013. De gemiddelde invulduur van de online enquête bedroeg circa 12 minuten. Aan het onderzoek hebben 1.018 leerlingen en 791 ouders meegedaan.

Steekproef en respons

Als steekproefbron is het Intomart GfK online panel gebruikt, dat de gegevens bevat van circa 100.000 Nederlanders. Er is voor gezorgd dat de leerlingen en de ouders uit het onderzoek niet uit hetzelfde huishouden komen, om wederzijdse beïnvloeding te voorkomen. Er hebben in totaal 1.809 respondenten meegedaan aan het onderzoek.

Naar de verschillende doelgroepen is de respons als volgt:

- leerlingen MBO niveau 4 klas 3: n=222;
- leerlingen HAVO klassen 3 en 4: n=393;
- leerlingen VWO klassen 4 en 5: n=403;
- ouders van leerlingen MBO niveau 4 klas 3: n=117;
- ouders van leerlingen HAVO klassen 3 en 4: n=333;
- ouders van leerlingen VWO klassen 4 en 5: n=341.

Daarnaast zijn er 4.001 personen die wel de moeite hebben genomen om aan het onderzoek mee te doen, maar die op basis van de selectievragen afvielen omdat ze niet tot de doelgroep van het onderzoek bleken te behoren.

Rapportage

In de rapportage is gestreefd naar een optimale afstemming tussen volledigheid en beknoptheid. Hiertoe zijn zoveel mogelijk elementen uit de vragenlijst opgenomen en is gestreefd naar een optimaal gebruik van tabellen en grafieken voor de weergave van de gegevens. In de begeleidende tekst bij de tabellen en grafieken zijn de totalen beschreven en omwille van de overzichtelijkheid alleen de statistisch significante verschillen⁷ tussen de onderscheiden doelgroepen en de twee metingen weergegeven. In de bijlage is een exemplaar van de gehanteerde vragenlijst opgenomen.

Het totale aantal respondenten in dit onderzoek bedraagt 1.811; dit aantal zal in verreweg de meeste gevallen voldoende zijn om betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Toch kan het voorkomen dat een relatief groot lijkend verschil niet statistisch significant is; reden daarvoor is dat soms een te gering aantal personen de vraag heeft beantwoord (bijvoorbeeld door een selectie in de vragenlijst) om nog een betrouwbare uitspraak te kunnen doen. Het omgekeerde kan ook voorkomen; een ruime responsbasis kan ervoor zorgen dat een relatief gering verschil toch statistisch significant is.

Om een indicatie te geven volgt hieronder een tabel met de betrouwbaarheidsintervallen voor een aantal uitkomsten (percentages) bij verschillende steekproefomvang.

Figuur B1 Betrouwbaarheidsintervallen (95% zekerheid)

	n=75	n=125	n=250	n=700
50%	11,3	8,8	6,2	3,7
70%	10,4	8,0	5,7	3,4
90%	6,8	5,3	3,7	2,2

Als we een steekproefuitkomst van 70,0% vinden, dan kunnen we met een steekproefomvang van 250 respondenten met 95% zekerheid zeggen dat het werkelijke percentage in de populatie tussen 64,3% en 75,7% zal liggen (70 +/- 5,7).

Tenslotte

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met het kwaliteitssysteem van Intomart GfK dat is gecertificeerd volgens de normen van NEN-EN-ISO 9001, ISO 20252 en ISO 26362. Intomart GfK onderschrijft de gedragsregels van E.S.O.M.A.R. (European Society for Opinion and Market Research) en is lid van de brancheorganisatie MOA (zie <http://www.moaweb.nl>).

Het is toegestaan de uitkomsten van onderzoek extern te publiceren. Wel dient in dat geval bij de onderzoeksresultaten als bron "Intomart GfK <opleveringsmaand en jaar onderzoek>" te worden vermeld.

Exclusiviteit van verzamelde gegevens is gebaseerd op de Gedragscode van de MOA, art. 9 (zie <http://www.moaweb.nl>).

⁷ Daarbij wordt een betrouwbaarheid van $\alpha = 95\%$ gehanteerd.

BIJLAGE 3: Vragenlijst

**OCW kennis nieuwe regels hoger onderwijs
Projectnummer 31925
Methode: CAWI (online)**

S Selectievragen

Selectie: leerlingen (samplekenmerk)

S1 Op welk niveau ga je naar school? [S]

1. VMBO
2. MBO niveau 1
3. MBO niveau 2
4. MBO niveau 3
5. MBO niveau 4
6. HAVO
7. VWO
8. hogeschool
9. universiteit
10. ik ga niet naar school

Selectie: S1 = 5 or 6 or 7

S2 In welke klas zit je? [S]

- 1
- 2
- 3
- 4
- IF S1=6 or 7: 5
- IF S1=7: 6

Selectie: ouders (samplekenmerk)

S3 Op welk niveau gaat uw kind/gaan uw kinderen naar school? Er zijn meerdere antwoorden mogelijk. [M]

1. VMBO
2. MBO niveau 1
3. MBO niveau 2
4. MBO niveau 3
5. MBO niveau 4
6. HAVO
7. VWO
8. hogeschool
9. universiteit
10. mijn kind(eren) gaat/gaan niet naar school [S]

Selectie: S3 = 5

S4A In welke klas zit uw kind/zitten uw kinderen die naar MBO niveau 4 gaat/gaan? [M]

- 1
- 2
- 3
- 4

Selectie: S3 = 6

S4B In welke klas zit uw kind/zitten uw kinderen die naar de HAVO gaat/gaan? [M]

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Selectie: S3 = 7

S4C In welke klas zit uw kind/zitten uw kinderen die naar het VWO gaat/gaan? [M]

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

QUOTA

Doelgroep 1: Leerlingen (n=1.000)

(S1 = 5 and S2 = 3) or (S1 = 6 and S2 = 3 or 4) or (S1 = 7 and S2 = 4 or 5)

Leerling MBO niveau 4, klas 3 (n=300)

S1 = 5 and S2 = 3

Leerling HAVO 3 of 4 (n=350)

S1 = 6 AND S2 = 3 or 4

Leerling VWO 4 of 5 (n=350)

S1 = 7 and S2 = 4 or 5

Doelgroep 2: Ouders (n=1.000)

(S3 = 5 and S4A = 3) or (S3 = 6 and S4B = 3 or 4) or (S3 = 7 and S4C = 4 or 5)

Ouder van leerling MBO niveau 4, klas 3

S3 = 5 and S4A = 3

Ouder van leerling HAVO 3 of 4 (voorkeur voor 4)

S3 = 6 and S4B = 3 or 4

Ouder van leerling VWO 4 of 5 (voorkeur voor 5)

S3 = 7 and S4C = 4 or 5

IF doelgroep ≠ 1 and doelgroep ≠ 2

DISPLAY SCREENED OUT

Helaas, u valt buiten de doelgroep van het onderzoek.

U maakt wel kans op één van de volgende prijzen in onze maandverloting:

- hoofdprijs 300 euro
- 4 prijzen van 100 euro
- 10 prijzen van 40 euro
- 20 prijzen van 20 euro

Klik op 'Volgende' om de vragenlijst te verlaten.

Selectie : doelgroep = 2 (ouders)

DISPLAY:

De volgende vragen gaan over uw kind dat in <IF quota = ouder van leerling MBO:MBO niveau 4 klas 3>< IF quota = ouder van leerling HAVO3: HAVO 3><IF quota = ouder van leerling HAVO4: HAVO 4>< IF quota = ouder van leerling VWO4: VWO 4>< IF quota = ouder van leerling VWO5: VWO 5> zit.

Selectie : all

S5 <doelgroep 1: Ben je van plan om verder te gaan studeren?><doelgroep 2: Is uw kind van plan verder te gaan studeren?>

- 1 ja, <doelgroep 1: ik wil><doelgroep 2: waarschijnlijk gaat mijn kind> naar het hoger beroepsonderwijs (hogeschool)
- 2 ja, <doelgroep 1: ik wil><doelgroep 2: waarschijnlijk gaat mijn kind> naar een universiteit
- 3 nee

K1 Kennis over de nieuwe regels voor de studiefinanciering

Selectie : all

DISPLAY

We willen graag weten in hoeverre <doelgroep 1: je><doelgroep 2: u> op de hoogte bent van de plannen om de studiefinanciering te veranderen. Hierover gaan de volgende vragen.

Selectie : all

K1 <doelgroep 1: Heb je><doelgroep 2: Heeft u> gehoord dat het kabinet plannen heeft om de studiefinanciering voor studenten in het hoger onderwijs te veranderen? [S]

- 1 ja
- 2 nee

Selectie : all

K2 Wat weet <doelgroep 1: je><doelgroep 2: u> over de plannen die het kabinet heeft om de studiefinanciering te wijzigen? [O]

TPM: big open answer field

Selectie : all

K3 In hoeverre <doelgroep 1: ben je><doelgroep 2: bent u> bekend met de voorgenomen kabinetsplannen met betrekking tot de studiefinanciering zoals deze hieronder staan beschreven? [single grid]

Antwoordcategorieën (columns):

1. ben ik mee bekend, ik weet wat dit inhoudt en ik weet wat dit voor <doelgroep1: mijzelf><doelgroep 2:mijn kind> betekent
2. ben ik mee bekend en ik weet wat dit inhoudt
3. heb ik wel eens van gehoord, maar ik weet niet precies wat dit inhoudt
4. nooit eerder van gehoord

Items (rows):

A Het kabinet is van plan om de **basisbeurs** voor studenten in het hoger onderwijs af te schaffen

B Er zijn plannen om de **basisbeurs** af te schaffen met ingang van september 2014

C In de plannen van het kabinet wordt de basisbeurs vervangen door een **sociaal leenstelsel** voor het hoger onderwijs. Dit betekent dat de student in plaats van een basisbeurs een lening kan krijgen van de overheid tegen sociale voorwaarden

D Met de **sociale voorwaarden** voor de studielening wordt bedoeld, dat afgestudeerden pas beginnen met terugbetalen als ze een redelijk jaarinkomen hebben, dat ze 15 jaar mogen doen over de terugbetaling, dat de rente laag is en dat afbetaling plaatsvindt naar draagkracht

E In de kabinetsplannen blijft de **aanvullende beurs** bestaan voor studenten van ouders uit lagere inkomensgroepen

F Het kabinet heeft plannen om de huidige **reisvergoeding** voor studenten, meestal OV-jaarkaart genoemd, af te schaffen

G In de plannen wordt het studentenreisproduct (ov-jaarkaart) vervangen door een alternatief vervoersarrangement (bijvoorbeeld een kortingskaart voor het openbaar vervoer)

H In de plannen komt de nieuwe kortingskaart voor het OV ook beschikbaar voor minderjarige studenten in het **mbo**

I Het kabinet is van plan om het geld dat vrijkomt door de voorgenomen maatregelen in de studiefinanciering, terug te investeren in de kwaliteit van het onderwijs en onderzoek

I Informatiebehoefte nieuwe regels studiefinanciering

Selectie : all

I1 <doelgroep 1: Heb je het idee dat je><doelgroep 2: Heeft u het idee dat u> voldoende weet over de voorgenomen veranderingen in de studiefinanciering? [S]

- 1 ja
- 2 nee
- 3 enigszins

Selectie : all

I2 Over welke voorgenomen maatregelen zou <doelgroep 1: je><doelgroep 2: u> meer willen weten? Meerdere antwoorden mogelijk. [M]

- A basisbeurs wordt vervangen door een sociaal leenstelsel
- B mogelijkheden om studielening te nemen tegen sociale voorwaarden
- C aanvullende beurs blijft bestaan voor studenten met ouders uit lagere inkomensgroepen
- D OV-jaarkaart wordt vervangen door een alternatief vervoersarrangement (bijvoorbeeld een kortingskaart voor het openbaar vervoer) voor studenten in het hoger onderwijs en in het mbo
- E opbrengsten uit maatregelen komen ten goede aan onderwijs en onderzoek
- F ik wil meer weten over de financiële gevolgen van de diverse maatregelen voor <doelgroep 1: mij><doelgroep 2: mijn kind>
- G anders, namelijk ... [O]
- H ik heb helemaal geen behoefte aan informatie over de kabinetsplannen [S]

Selectie : all

I3 Wie moet(en) er volgens <doelgroep 1: jou voor zorgen dat je><doelgroep 2: u voor zorgen dat u> straks weet wat de plannen voor <doelgroep 1: jou><doelgroep 2: uw kind> betekenen? [O]

weet ik niet

Selectie : all

I4 Op welke manier zou <doelgroep 1: jij><doelgroep 2: u> bij voorkeur informatie willen krijgen over de veranderingen in de studiefinanciering? [O]

weet ik niet

Selectie : all

I5 <doelgroep 1: Heb je er behoefte aan/likt het je handig><doelgroep 2: Heeft u er behoefte aan/likt het u handig> als de overheid alle informatie over studiekeuze en de veranderingen in de studiefinanciering op één website zet? [S]

- 1 ja
- 2 nee
- 3 misschien

Selectie : all

I6 <doelgroep 1: Ben je zelf><Bent u> al op zoek gegaan naar informatie? [S]

- 1 ja
- 2 nee

Selectie : I6=1 (ja)

I7 Waar <doelgroep 1: heb je><doelgroep 2: heeft u> die informatie gezocht? Meer antwoorden mogelijk. [M]

1. op de website van school
2. via leerkrachten van school
3. via decaan van school
4. via websites van hogeschool of universiteit
5. via Google of een andere algemene zoekmachine
6. op de website van de overheid www.rijksoverheid.nl
7. op de website van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)
8. aan de balie van een DUO servicekantoor
9. via de telefoon van DUO
10. IF doelgroep = 1 (leerlingen): ik heb mijn ouders ernaar gevraagd
11. ik heb mensen in mijn omgeving, vrienden, familie ernaar gevraagd
12. algemene media, kranten, internetsites.

Selectie : all

I8 Op welke termijn zou <doelgroep 1: je><doelgroep 2: u> geïnformeerd willen worden over de plannen met betrekking tot de studiefinanciering? [S]

1. het komend jaar
2. voordat <doelgroep 1: ik ga><doelgroep 2: mijn kind gaat> studeren
3. zo snel mogelijk
4. anders, namelijk ... [O]

K2 Kennis over andere plannen voor het hoger onderwijs
Selectie : all

DISPLAY

Nu volgen nog een paar vragen die niet over studiefinanciering gaan, maar over andere plannen voor het hoger onderwijs.

Selectie : all

K4 In hoeverre <doelgroep 1: ben je><doelgroep 2: bent u> bekend met de volgende kabinetsplannen? [single grid]

Antwoordcategorieën (columns):

1. ben ik mee bekend, ik weet wat dit inhoudt en ik weet wat dit voor <doelgroep1: mijzelf><doelgroep 2:mijn kind> betekent
2. ben ik mee bekend en ik weet wat dit inhoudt
3. heb ik wel eens van gehoord, maar ik weet niet precies wat dit inhoudt
4. nooit eerder van gehoord

Items (rows):

A Er zijn plannen om de inschrijving voor eerstejaars aan hbo en universiteit te vervroegen. Vanaf 2014 moeten toekomstige eerstejaars zich uiterlijk 1 mei inschrijven bij de vervolgopleiding

B Opleiding en toekomstige eerstejaars onderzoeken samen of de opleiding bij de student past. Middelen hiervoor zijn bijvoorbeeld een intakegesprek, een motivatiebrief en proefstuderen

C De toekomstige eerstejaars is vanaf 2014 verplicht om mee te doen aan bovengenoemde studiekeuzeactiviteiten als de opleiding dat vraagt. De toekomstige eerstejaars kan de opleiding andersom ook om studiekeuzeactiviteiten vragen.

D Hbo's en universiteiten worden verplicht om eerlijke en vergelijkbare voorlichting te bieden aan toekomstige studenten

E Er zijn plannen om de doorstroming tussen opleidingen te veranderen. Dit betekent onder andere dat universiteiten een student met een hbo-propedeuse niet automatisch hoeven toe te laten voor een universitaire studie, als het diploma niet goed aansluit bij de studiekeuze. De universiteit kan de student op basis van een af te leggen onderzoek toelaten

F Het kabinet is voornemens om de regels voor de doorstroom van mbo naar hbo te veranderen. Als die plannen doorgaan, heeft een afgestudeerde mbo'er niet automatisch toegang tot alle-hbo-bachelors

G Gedrag: plannen van aankomende studenten en ouders
Selectie : all

DISPLAY

<doelgroep 1: Nu volgen enkele vragen over jouw plannen voor je vervolgopleiding en de keuzes die je denkt te gaan maken met betrekking tot de financiering van je opleiding.><doelgroep 2: Nu volgen enkele vragen over de plannen van uw kind voor de vervolgopleiding en de keuzes die het denkt te gaan maken met betrekking tot de financiering van de opleiding.>

Selectie : all

G1 <doelgroep 1: Ben je><doelgroep 2: Is uw kind> van plan om een opleiding in het hoger onderwijs te gaan volgen? [S]

1. ja, <doelgroep 1: ik wil><doelgroep 2: mijn kind gaat> waarschijnlijk een opleiding volgen aan een hbo-instelling
2. ja, <doelgroep 1: ik wil><doelgroep 2: mijn kind gaat> waarschijnlijk een opleiding volgen aan een universiteit
3. nee, <doelgroep 1: ik ga><doelgroep 2: mijn kind gaat> waarschijnlijk niet verder studeren maar werken
4. ik weet nog niet of <doelgroep 1: ik wel of niet verder ga><doelgroep 2: mijn kind wel of niet verder gaat> studeren

Selectie : G1 = 3 (nee)

G2 <doelgroep 1: Wat is de reden dat je verwacht dat je gaat werken in plaats van verder studeren?>
<doelgroep 2: Wat is de reden dat u verwacht dat uw kind gaat werken in plaats van verder studeren?> [O]

TPM: big open answer field

Selectie : doelgroep = 1 and G1 = 1, 2 or 4

G3A In hoeverre weet jij al wat je wilt gaan studeren? [S]

1. geen idee, ik ben helemaal niet bezig met studiekeuze
2. enigszins, ik heb wel een idee welke richting, maar niet precies welke studie
3. ik ben zo goed als zeker van mijn studiekeuze, maar dit kan nog veranderen
4. ik ben helemaal zeker van mijn studiekeuze

Selectie : doelgroep = 2 and G1 = 1, 2 or 4

G3B Weet uw kind volgens u al wat het wil gaan studeren? [S]

1. mijn kind heeft geen idee, het is helemaal niet bezig met studiekeuze
2. mijn kind heeft enigszins een idee over welke richting het op wil, maar heeft nog geen studie gekozen
3. mijn kind is behoorlijk zeker van de studiekeuze, maar dit kan altijd nog veranderen
4. mijn kind is helemaal zeker van de studiekeuze

Selectie: doelgroep = 1 (leerlingen)

G4 Zoals je eerder hebt gelezen in dit onderzoek is het kabinet van plan om een aantal dingen te veranderen in de studiefinanciering voor het hoger onderwijs. Verwacht jij dat de kabinetsplannen jouw eigen studieplannen beïnvloeden? [S]

- 1 ja, namelijk ... [O]
- 2 misschien, namelijk ... [O]
- 3 nee
- 4 weet ik niet

Selectie: doelgroep = 2 (ouders)

G5 Verwacht u een rol te spelen in het studiekeuzeproces van uw kind? Meer antwoorden mogelijk. [M]

- 1 ja, in de keuze of mijn kind gaat studeren of niet
- 2 ja, in de keuze welke studie mijn kind kiest
- 3 ja, in de keuze of mijn kind thuis blijft wonen of niet
- 4 ja, door hem/haar te helpen om goed na te denken en een bewuste studiekeuze te maken
- 5 ja, anders namelijk ... [O]
- 6 nee [S]
- 7 weet ik niet [S]

Selectie: G5 = 2 (ouder helpt kind bij studiekeuze)

G6 Hoe denkt u uw kind te begeleiden bij het maken van de studiekeuze? Meer antwoorden mogelijk. [M]

- 1 we praten er over
- 2 ik stimuleer mijn kind om uit te zoeken waar zijn/haar interesses liggen
- 3 we bekijken websites
- 4 we hebben een gesprek met de schooldecaan
- 5 ik ben van plan mee te gaan naar open dagen
- 6 anders, namelijk ... [O]

Selectie: doelgroep = 2 (ouders)

G7 Verwacht u een rol te spelen bij de keuzes van uw kind over de manier waarop die zijn/haar vervolgstudie zal betalen? [S]

- 1 ja
- 2 nee
- 3 weet niet

Selectie: G7 = 1 (ja)

G8 Hoe denkt u dat uw rol er uit ziet bij het maken van de keuzes over de manier waarop de vervolgstudie wordt betaald? Meer antwoorden mogelijk. [M]

- 1 ik denk dat ik mijn kind advies ga geven over de financiering van zijn/haar studie
- 2 ik denk dat ik mij goed ga informeren over de mogelijkheden van de studielening
- 3 ik denk dat ik mijn kind zal stimuleren om een studielening te nemen
- 4 ik denk dat ik mijn kind zal afraden om een studielening te nemen
- 5 ik denk dat ik een deel van de studiekosten op mij zal nemen
- 6 een andere manier, namelijk ... [O]
- 7 weet ik niet [S]

Selectie: doelgroep = 2 (ouders)

DISPLAY:

Zoals u eerder hebt gelezen in dit onderzoek is het kabinet van plan om een aantal dingen te veranderen in de studiefinanciering voor het hoger onderwijs. Wij willen graag weten in hoeverre u denkt dat de kabinetsplannen de studieplannen van uw kind beïnvloeden.

Selectie: doelgroep = 1 (leerlingen)

G9A Geef bij de volgende uitspraken aan in welke mate jij verwacht dat ze van toepassing zullen zijn bij jouw keuzes in de vervolgopleiding aan hbo of universiteit. [single grid]

- Antwoordcategorieën (columns):
- 1 zeker wel
 - 2 waarschijnlijk wel
 - 3 misschien wel, misschien niet
 - 4 waarschijnlijk niet
 - 5 zeker niet

Items (rows)

- A: Ik ga lenen, maar alleen voor mijn levensonderhoud
- B: Ik ga lenen voor mijn levensonderhoud, studiekosten en collegegeld
- C: Ik ga niet lenen, ik ga tijdens mijn studie werken
- D: Ik ga niet lenen, ik blijf bij mijn ouders wonen
- E: Ik ga niet lenen, ik vraag mijn ouders om geld
- F: Ik ga lenen, maar ik ben van plan zo snel mogelijk af te studeren
- G: Ik ga lenen, maar ik zal bij mijn studiekeuze goed letten op wat ik later ga verdienen
- H: Ik ga lenen, maar ik kies voor een andere opleiding dan ik van plan was te doen
- I: Ik ga niet studeren, want ik wil geen schulden maken
- J: Ik ga niet studeren, want ik kan het niet betalen

Selectie: doelgroep = 2 (ouders)

G9B Geef bij de volgende uitspraken aan in welke mate u verwacht dat ze van toepassing zullen zijn bij de keuzes die uw kind maakt in de vervolgopleiding aan hbo of universiteit. [single grid]

Antwoordcategorieën (columns):

- 1 zeker wel
- 2 waarschijnlijk wel
- 3 misschien wel, misschien niet
- 4 waarschijnlijk niet
- 5 zeker niet

Ik verwacht dat...

Items (rows)

- A: Mijn kind gaat lenen, maar alleen voor het levensonderhoud
- B: Mijn kind gaat lenen, niet alleen voor het levensonderhoud maar ook voor studiekosten en collegegeld
- C: Mijn kind gaat niet lenen, hij/zij gaat tijdens zijn/haar studie werken
- D: Mijn kind gaat niet lenen, het blijft bij zijn/haar ouders wonen
- E: Mijn kind gaat niet lenen, het vraagt zijn/haar ouders om geld
- F: Mijn kind gaat lenen, maar zal zo snel mogelijk willen afstuderen
- G: Mijn kind gaat lenen, maar het zal bij de studiekeuze goed letten op wat het later gaat verdienen
- H: Mijn kind gaat lenen, maar het kiest voor een andere opleiding dan het van plan was te doen
- I: Mijn kind gaat niet studeren, want het wil geen schulden maken
- J: Mijn kind gaat niet studeren, want het kan het niet betalen

Selectie: doelgroep = 1 (leerlingen)

G10 Met wie zou je jouw vragen over het wel of niet lenen voor je studie bespreken? Meer antwoorden mogelijk. [M]

1. ouders
2. school
3. decaan van mijn school
4. leraren van mijn school
5. vrienden
6. familie
7. toekomstige hoger onderwijs opleiding
8. anders, namelijk ... [O]
9. weet ik niet [S]

Selectie: doelgroep = 1 (leerlingen) and G10 is more than one answer

G11 Van wie vind je het advies over wel of niet lenen voor je studie het belangrijkste? [S]

TPM: show answers of G10 (including open answer if any)

Selectie: doelgroep = 2 (ouders)

G12 Verwacht u bij te gaan dragen aan de studiekosten van uw kind? [S]

- 1 ja
- 2 nee
- 3 weet niet

Selectie: G12 = 2 of 3 (verwacht niet bij te dragen of weet niet)

G13 Wat is de reden dat u verwacht niet bij te dragen aan de studiekosten van uw kind? [O]

Selectie: G12 = 1 (verwacht wel bij te dragen)

G14 Welk bedrag verwacht u *per maand* bij te dragen aan het inkomen of de studiekosten van uw kind als het een vervolgopleiding doet?

A: Als mijn kind thuis blijft wonen, verwacht ik bij te dragen [Q, min 1 – max 9.999]

B: Als mijn kind op kamers gaat, verwacht ik bij te dragen [Q, min 1 – max 9.999]

Selectie: all

G15 <doelgroep 1: In hoeverre verwacht je later een baan met een goed inkomen te krijgen als je je opleiding aan hbo of universiteit hebt afgemaakt?><doelgroep 2: In hoeverre verwacht u dat uw kind later een baan met een goed inkomen krijgt als hij/zij een opleiding aan hbo of universiteit heeft afgemaakt?> [S]

1. geen idee, daar ben ik helemaal niet mee bezig
2. geen idee, daar weet ik niets vanaf
3. <doelgroep 1: ja, ik verwacht later een goede baan met een goed inkomen te krijgen><doelgroep 2: ja, ik verwacht dat mijn kind later een goede baan met een goed inkomen krijgt>
4. ik ben er onzeker over of <doelgroep 1: ik een goede baan met een goed inkomen krijg><doelgroep 2: mijn kind een goede baan met een goed inkomen krijgt>
5. <doelgroep 1: ik studeer voor mijn><doelgroep 2: mijn kind studeert voor de> persoonlijke ontwikkeling, niet voor een baan

Selectie: G15 = 4

G16 Om welke reden(en) <doelgroep 1: ben je onzeker over het vinden van een baan met een goed inkomen?><doelgroep 2: bent u onzeker dat uw kind een baan met een goed inkomen krijgt na zijn/haar hoger onderwijs opleiding?> Meer antwoorden mogelijk. [M]

1. dat heeft te maken met persoonlijke omstandigheden, ziekte of handicap
2. dat komt door de huidige economische situatie
3. ik ben onzeker of <doelgroep 1: ik mijn opleiding afmaak><doelgroep 2: hij/zij de opleiding afmaakt>
4. andere reden, namelijk ... [O]

K3 Kennis over de huidige regels voor de studiefinanciering

Selectie : all

DISPLAY:

De volgende vragen gaan over wat <doelgroep 1: je><doelgroep 2: u> weet over de manier waarop de studiefinanciering op dit moment is georganiseerd, dus zonder de voornemens van het kabinet.

Selectie : all

K5 Alle studenten in het hoger onderwijs ontvangen momenteel een **basisbeurs** van de overheid. Het bedrag per maand hangt af van de woonsituatie, of de student uitwonend of thuiswonend is.

Wist <doelgroep 1: jij><doelgroep 2:u> van het bestaan af van de basisbeurs? [S]

- 1 ja
- 2 nee

Selectie : all

K6 Welk bedrag, <doelgroep 1: denk je><doelgroep 2: denkt u>, ontvangt een student die op kamers woont ongeveer per maand aan basisbeurs? [Q]

- min 1 - max 9999
- ik heb geen idee

Selectie : all

K7 Welk bedrag, <doelgroep 1: denk je><doelgroep 2: denkt u>, ontvangt een student die bij zijn/haar ouders woont ongeveer per maand aan basisbeurs? [Q]

- min 1 - max 9999
- ik heb geen idee

Selectie : all

K8 Weet <doelgroep 1:je><doelgroep 2:u> waarvoor de basisbeurs is bedoeld? [S]

- 1 ja, voor levensonderhoud
- 2 ja, voor studiekosten
- 3 ja, voor collegegeld
- 4 ja, voor alle zaken hierboven genoemd
- 5 anders, namelijk ... [O]
- 6 weet ik niet

Selectie : all

K9 De basisbeurs is een **prestatiebeurs**. Alleen als de student binnen een afgesproken termijn afstudeert, wordt de basisbeurs omgezet van een lening in een gift.

Wist <doelgroep 1: je><doelgroep 2: u> van het bestaan af van de voorwaarde die hier boven wordt genoemd? [S]

- 1 ja
- 2 nee

Selectie : all

K10 Weet <doelgroep 1: je><doelgroep 2: u> binnen hoeveel jaren de student moet afstuderen om de basisbeurs als gift te ontvangen? [Q]

- min 1 - max 99
- weet ik niet

Selectie : all

K11 Studenten waarvan de ouders een lager inkomen hebben, hebben recht op een **aanvullende beurs**. Het bedrag per maand hangt ook af van de woonsituatie, of de student uitwonend of thuiswonend is.

Wist <doelgroep 1: je><doelgroep 2: u> van het bestaan af van de aanvullende beurs? [S]

- 1 ja
- 2 nee

Selectie : all

K12 Welk bedrag, <doelgroep 1: denk je><doelgroep 2: denkt u>, ontvangt een student die op kamers woont per maand maximaal aan aanvullende beurs? [Q]

- min 1 - max 9999
- ik heb geen idee

Selectie : all

K13 Welk bedrag, <doelgroep 1: denk je><doelgroep 2: denkt u>, ontvangt een student die bij zijn/haar ouders woont maximaal per maand aan aanvullende beurs? [Q]

min 1 - max 9999
ik heb geen idee

Selectie : all

K14A Tot welk bruto jaarinkomen van zijn/haar ouders, <doelgroep 1: denk je><doelgroep 2: denkt u>, heeft een student recht op een aanvullende beurs in de huidige studiefinanciering [Q]

min 1 - max 999.999
ik heb geen idee

Selectie : all

K14B Tot welk bruto jaarinkomen van zijn/haar ouders, <doelgroep 1: denk je><doelgroep 2: denkt u>, heeft een student recht op de maximale aanvullende beurs in de huidige studiefinanciering? [Q]

min 1 - max 999.999
ik heb geen idee

Selectie : all

K15 Welk bedrag aan collegegeld, <doelgroep 1: denk je><doelgroep 2: denkt u>, betaalt de student aan een hogeschool of universiteit voor de eerste opleiding *per jaar*? [Q]

min 1 - max 999.999
ik heb geen idee

Selectie : all

K16 Welk bedrag aan collegegeld, <doelgroep 1: denk je><doelgroep 2: denkt u>, betaalt een student aan een hogeschool of universiteit voor een **tweede** bachelorstudie als hij/zij voor de eerste een diploma heeft gehaald? [Q]

min 1 - max 999.999
ik heb geen idee

Selectie : all

K17 Welk bedrag, <doelgroep 1: denk je><doelgroep 2: denkt u>, betaalt de overheid per student, per jaar aan zijn/haar hbo- of universitaire studie? [Q]

min 1 - max 999.999
ik heb geen idee

Selectie : all

K18 De student heeft in de huidige situatie recht op een **studentenreisproduct**, meestal OV-jaarkaart genoemd, voor door de week of weekend.

Wist <doelgroep 1: je><doelgroep 2: u> van het bestaan af van deze studenten OV-jaarkaart? [S]

- 1 ja
- 2 nee

Z Achtergrondgegevens

Selectie: doelgroep = 2 (ouders) and S3 = 8 or 9 (hbo of universiteit)

Z1 U heeft aangegeven dat één of meerdere van uw kinderen studeert aan een hogeschool en/of universiteit. Gaat het hierbij om een thuiswonend of uitwonend kind? [multiple grid]

Antwoorden (columns):

- 1 thuiswonend
- 2 uitwonend

Items (rows)

- A. SHOW IF S3 = 8: hogeschool
- B. SHOW IF S3 = 9: universiteit

Selectie: all

Z2 <doelgroep 1: Als je niet genoeg geld hebt om iets te betalen kun je daarvoor geld lenen, bijvoorbeeld bij een bank of bij je ouders. Zou jij later voor deze dingen geld lenen als je er niet genoeg spaargeld voor hebt?> <doelgroep 2: In welke mate bent u bereid voor uw kind een lening af te sluiten voor de volgende zaken:> [single grid]

In kolommen (antwoorden):

- 1. zeker
- 2. waarschijnlijk wel
- 3. misschien
- 4. waarschijnlijk niet
- 5. zeker niet

In rijen (items, random):

- a. een studie of opleiding (studielening)
- b. een huis (hypotheek)
- c. een vakantie
- d. een auto
- e. een bankstel
- f. een televisie
- g. een smartphone (bijvoorbeeld een iPhone)

EINDE VRAGENLIJST